



การวิเคราะห์การนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาและภาพประกอบใน
แบบเรียนภาษาจีนระดับประถมศึกษา : กรณีศึกษาชุดแบบเรียน هواเหวินเค่อเป็น

นพเก้า สิริรัตนนท์*

สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อีเมล: noppakao.s@ku.th

รับบทความ: 6 เมษายน 2569

แก้ไขบทความ: 25 พฤษภาคม 2569

ตอบรับบทความ: 27 พฤษภาคม 2569

บทคัดย่อ : บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาและภาพประกอบในชุดแบบเรียนภาษาจีนระดับประถมศึกษา “ هواเหวินเค่อเป็น ” ซึ่งเรียบเรียงโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนในประเทศไทยในช่วงทศวรรษ 1960 การวิจัยนี้ดำเนินการผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกกลุ่มวัฒนธรรมตามกรอบทฤษฎีของ Cortazzi and Jin (1999) และวิเคราะห์มิติทางวัฒนธรรมภายใต้กรอบแนวคิดของ Moran (2001) ผลการศึกษาพบว่า จากบทเรียนทั้งหมด 555 บท มีบทเรียนที่ปรากฏเนื้อหาทางวัฒนธรรม 523 บท คิดเป็น 94.23% โดยวัฒนธรรมสากลปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือวัฒนธรรมเป้าหมาย และวัฒนธรรมต้นกำเนิด สำหรับมิติวัฒนธรรมปรากฏด้านผลผลิตและวิถีการดำเนินชีวิตมากที่สุด ขณะที่มิติมุมมองต่อวัฒนธรรมชุมชน และบุคคลสะท้อนผ่านเนื้อหาที่นำเสนอค่านิยมและบทบาทของสมาชิกในสังคม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแบบเรียนชุดนี้ไม่เพียงถ่ายทอดความรู้ทางภาษา แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อถ่ายทอดค่านิยมและความรู้ทางวัฒนธรรม อีกทั้งสะท้อนการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนกับบริบททางสังคมไทยในช่วงเวลาที่รัฐบาลควบคุมการศึกษาภาษาจีนอย่างใกล้ชิด

คำสำคัญ : กลุ่มวัฒนธรรม; มิติวัฒนธรรม; แบบเรียนเรียนภาษาจีน; ประถมศึกษา; هواเหวินเค่อเป็น

* Corresponding author

E-mail address: noppakao.s@ku.th

A Study of Cultural Diversity Presentation through Textual and Image Content in Primary Chinese Language Textbooks: A Case Study of the Huawen Keben

Noppakao Sirintranon

Chinese Section, Eastern Languages Department, Faculty of Humanities, Kasetsart University

E-Mail: noppakao.s@ku.th

Received: 6th April 2026

Revised: 25th May 2026

Accepted: 27th May 2026

Abstract: This research article aims to examine the representation of cultural diversity through textual and visual content in the Chinese-language primary school textbook series Huawen Keben, compiled by the Department of Curriculum Development under the Ministry of Education and used in Thailand during the 1960s. The study employs a qualitative content analysis approach, categorizing cultural types based on the framework proposed by Cortazzi and Jin (1999) and analyzing cultural dimensions according to Moran (2001). The findings reveal that, out of a total of 555 lessons, 523 lessons (94.23%) contain cultural content. Among these, international culture is the most frequently represented, followed by target culture and source culture. In terms of cultural dimensions, the aspects of products and practices are most prominent, while perspectives, communities, and persons are reflected through content that conveys social values and the roles of individuals within society. The results indicate that this textbook series serves not only as a medium for language instruction but also as a vehicle for transmitting cultural knowledge and values. Furthermore, it reflects a synthesis of Chinese culture with the Thai sociocultural context during a period when the government closely regulated Chinese-language education.

Keywords: Cultural categories; Cultural dimensions; Chinese language textbook, Primary school; Huawen Keben

图像内容的小学汉语教材中文化多样性呈现研究 ——以《华文课本》为个案

高锦榕

泰国农业大学人文学院东方语言系中文专业

电子邮箱: noppakao.s@ku.th

收稿日期: 2026 年 04 月 06 日 修回日期: 2026 年 05 月 25 日 接受日期: 2026 年 05 月 27 日

摘要: 本文旨在探讨 20 世纪 60 年代在泰国使用、由教育部课程司编写的小学华文教材《华文课本》中, 通过课文内容与插图所呈现的文化多样性。研究采用定性内容分析方法, 依据 Cortazzi and Jin (1999) 的文化分类框架对文化类型进行划分, 并运用 Moran (2001) 的文化维度理论对其进行分析。研究结果显示, 在全部 555 课中, 有 523 课 (占 94.23%) 包含文化内容。其中, 以国际文化所占比例最高, 其次为目标文化与源文化。在文化维度方面, “文化产品” 和 “文化行为与生活方式” 最为突出, 而 “文化观念”、“社会群体” 与 “个体” 则通过体现社会价值观及社会成员角色的内容加以呈现。研究表明, 该套教材不仅是语言教学的工具, 同时也是传递文化知识与价值观的重要载体。此外, 该教材还反映了中国文化与泰国社会文化语境之间的融合, 尤其是在政府对华文教育实施严格管控的历史背景之下。

关键词: 文化类别; 文化维度; 华文教材; 小学教育; 《华文课本》

บทนำ

แบบเรียนนับเป็นนวัตกรรมและเครื่องมือหลักในการจัดการเรียนการสอน สำหรับการศึกษาภาษาต่างประเทศนั้น แบบเรียนมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดพุทธิปัญญาทางภาษา แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงบริบทที่นอกเหนือจากมิติด้านภาษาอีกด้วย

องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในแบบเรียนภาษาต่างประเทศคือ การบ่มเพาะความเข้าใจทางวัฒนธรรม การที่ผู้เรียนมีสมรรถนะทางภาษาควบคู่ไปกับความเข้าใจในวัฒนธรรมของภาษานั้น ๆ จะส่งผลให้การสื่อสารบรรลุประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งความเข้าใจวัฒนธรรมยังเป็น 1 ใน 5 องค์ประกอบของมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในศตวรรษที่ 21 หรือ 5C ของสหรัฐอเมริกา (National Standards in Foreign Language Education Project, 1996) โดย 5 องค์ประกอบดังกล่าวประกอบด้วยความสามารถในการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว (Communication) ความเข้าใจวัฒนธรรม (Culture) ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ (Connection) ความสามารถในการเปรียบเทียบภาษาและวัฒนธรรม (Comparison) และการนำองค์ความรู้ไปใช้ในสังคมได้ (Community) นอกจากนี้ Cortazzi and Jin (1999: 197) กล่าวว่า เป้าประสงค์ของการเรียนภาษาต่างประเทศไม่ได้เป็นไปเพียงเพื่อสร้างความเชี่ยวชาญหรือองค์ความรู้ของภาษาต่างประเทศนั้น ๆ เท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับการนำเครื่องมือหรือภาษานั้นไปใช้ในการสื่อสาร ทั้งนี้ในการสื่อสารทุกครั้งย่อมประกอบไปด้วยบริบทตามสถานการณ์ต่าง ๆ และในบริบทเหล่านั้นย่อมมีวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญ กล่าวคือ ไม่มีการสื่อสารใดที่ปราศจากซึ่งบริบททางวัฒนธรรม ความรู้ทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการเรียนภาษาต่างประเทศ

การนำเสนอความรู้ทางวัฒนธรรมผ่านแบบเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการนำไปปรับใช้ในการสื่อสารในบริบทต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวสามารถนำเสนอผ่านข้อความหรือเนื้อหาและภาพประกอบได้ ส่วนสาระที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น Byram (1993: 15) กล่าวว่า นักวิชาการเห็นตรงกันว่าข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประเทศของภาษาเป้าหมาย (Target language) ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประชากร ประวัติศาสตร์ หรือวรรณกรรมสำคัญจัดเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังได้จัดให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตหรือธรรมเนียมปฏิบัติและทัศนคติของเจ้าของภาษาเป้าหมายเป็นสาระสำคัญทางวัฒนธรรมอีกด้วย ขณะเดียวกันความรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนและวัฒนธรรมร่วมในระดับนานาชาติก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องด้วยหลายชุมชนอยู่ร่วมกันภายใต้พหุวัฒนธรรม เมื่อผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย รวมถึงวัฒนธรรมสากล ย่อมทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถอยู่ร่วมกันในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ดังที่ Byram (2021: 1) กล่าวว่า สภาพสังคมของประเทศส่วนใหญ่ในโลกอยู่ในรูปแบบพหุวัฒนธรรม ผู้คนต่างชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน และเป็นสังคมแบบพหุภาษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศและทักษะในการอยู่ร่วมกันภายใต้พหุวัฒนธรรมจึงเป็นทักษะที่จำเป็น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางวัฒนธรรมภาษาแม่ของผู้เรียน หรือวัฒนธรรมภาษาต่างประเทศ (ภาษาเป้าหมาย) หรือแม้กระทั่งวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ ที่อาศัยร่วมกันอยู่ในชุมชนย่อมเป็นเนื้อหาที่ควรบรรจุไว้ในแบบเรียนสอนภาษาต่างประเทศ

Cortazzi and Jin (1999: 200) กล่าวว่า แบบเรียนมีหลายบทบาทในการเรียนการสอน ซึ่งหนึ่งในบทบาทที่สำคัญคือการแสดงหรือนำเสนออุดมการณ์ (ideology) ที่สะท้อนวัฒนธรรมและโครงสร้างสังคมและเป็นสิ่งหล่อหลอมมุมมองทางวัฒนธรรมให้ครูและนักเรียนทั้งในทางตรงและทางอ้อม อย่างเช่นแบบเรียนสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศสามารถทำหน้าที่สะท้อนวัฒนธรรมหรือสภาพความเป็นจริงในทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง นอกจากนี้แบบเรียนยังสามารถเป็นสื่อนำเสนอความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ ได้อีกด้วย สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาทางวัฒนธรรมในแบบเรียนสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศมีการจัดกลุ่มแบบเรียนจากแหล่งที่มาของวัฒนธรรมไว้จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ วัฒนธรรมของผู้เรียน (source culture) วัฒนธรรมของภาษาต่างประเทศหรือภาษาเป้าหมาย (target culture) และวัฒนธรรมสากล (international culture)

การศึกษาเกี่ยวกับการนำเสนอความรู้ทางวัฒนธรรมหรือมุมมองทางวัฒนธรรมในแบบเรียนสอนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่ผลิตในประเทศจีนมีเป็นจำนวนมากทั้งในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา เช่น A Study on the Presentation of Cultural Items in Elementary Textbooks for TCFL (Liew, 2007) และ Culture and language ideology in Chinese foreign language textbooks: a thematic analysis (Bewley, 2018) รวมไปถึงบทความวิชาการอีกจำนวนมาก ตัวอย่างแบบเรียนที่มีการศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาทางวัฒนธรรม ได้แก่ แบบเรียนชุด The Developing Chinese Textbook Series (发展汉语) (Zhao & Huang, 2022) The Silk Road 2 (跨越丝路 2) The Everyday Chinese 3&4 (天天汉语 3&4) (Yu & Wang, 2025) New Concept Chinese (新概念汉语) (Wei, 2026) เป็นต้น

สำหรับการศึกษามุมมองดังกล่าวในประเทศไทยเกี่ยวกับเนื้อหาในแบบเรียนสอนภาษาจีนไม่ว่าจะผลิตในประเทศจีนหรือประเทศไทยเพื่อนำมาสอนผู้เรียนชาวไทย เริ่มได้รับความนิยมาจากวงวิชาการไทยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น Li and Li (2024) ศึกษาเรื่อง “A Study of Cultural Factors in ‘Thai People Learning Chinese’ Textbook from the Cross Cultural Communication Perspective” จากแบบเรียนชุด คนไทยเรียนภาษาจีน (泰国人学汉语) อรุณิศ อรุณพิพัฒน์พงศ์ และคณะ (2021) ศึกษาเรื่อง “มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนใน แบบเรียนภาษาจีนชุดภาษาจีนวันละนิด” (天天汉语) Dong and Li (2024) ศึกษาเรื่อง “Folk Elements Compilation in Chinese Textbooks for Thai Elementary Schools” โดยวิเคราะห์จากแบบเรียนเรียนจำนวน 6 ชุด เช่น ภาษาจีนหรรษา (开开汉语) ฉันรักภาษาจีน (我爱汉语) จีระรัตน์ โพธิ์กระจำแสงและกนกพร นุ่มทอง (2025) ศึกษาเรื่อง “การศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน” (快乐汉语) (ฉบับภาษาไทย ตีพิมพ์ครั้งที่ 3 ปี ค.ศ. 2017) ซึ่งงานวิจัยทั้งหมดนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาวัฒนธรรมจีนที่ถ่ายทอดให้ผู้เรียนชาวไทย ทั้งนี้แบบเรียนข้างต้นล้วนเป็นแบบเรียนที่ผลิตและใช้ประกอบการเรียนการสอนในช่วงที่รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559: 13) รายงานว่า นักเรียนที่เรียนภาษาจีนในระดับประถมศึกษาทุกสังกัดในปี พ.ศ. 2549 มีจำนวน 200,000 คน หลังจากนั้น 5 ปีมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นมากกว่า 4 เท่าตัว

อนึ่ง การเรียนการสอนภาษาจีนในประวัติศาสตร์ไทยในช่วงทศวรรษที่ 1960 เป็นช่วงเวลาที่รัฐเข้าควบคุมและกำกับดูแลการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเข้มงวดตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 เนื่องด้วยรัฐบาลไทยมีความกังวลในอิทธิพลคอมมิวนิสต์ ซึ่งเพ็ญพิสุทธิ์ อินทรภิมย์ (2550: 100) กล่าวว่า บรรยากาศการเรียนการสอนภาษาจีนของประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวตกอยู่ในภาวะตึงเครียด นอกจากนี้รายงานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถมศึกษา โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559: 11) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในปี พ.ศ. 2508 กระทรวงศึกษาธิการได้เข้าควบคุมแบบเรียนเรียนภาษาจีนและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน โดยมอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำแบบเรียนภาษาจีนจำนวน 3 ชุด ได้แก่ “หว่าเหวินเค่อเปิ่น” “หว่าเหวินตุ่เปิ่น” และ “เซ่อตุ่”

แบบเรียนเรียนชุด “หว่าเหวินเค่อเปิ่น” เป็นหนึ่งในแบบเรียนที่ได้รับการรับรองและประกาศอนุญาตให้ใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาจีนในอดีต โดยงานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลตัวบทและภาพประกอบจากแบบเรียนชุดดังกล่าวซึ่งมีลักษณะดังแสดงในภาพที่ 1 ในการวิเคราะห์การนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยที่ผ่านมามีนักวิชาการจำนวนจำกัดที่วิจัยแบบเรียนชุดดังกล่าว Zhang et al. (2022) ศึกษาแบบเรียนชุด “หว่าเหวินเค่อเปิ่น” ในหัวข้อ “การวิเคราะห์คำศัพท์ที่ปรากฏในคลังข้อมูลทางภาษาของชุดตำราเรียนภาษาจีน หว่าเหวินเค่อเปิ่น” ซึ่งเป็นงานวิจัยที่เน้นหนักในส่วนของการศึกษาตัวภาษา ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาเชิงลึกด้านมิติวัฒนธรรมที่ปรากฏในชุดแบบเรียนดังกล่าว เพื่อขยายขอบเขตองค์ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมในทุกมิติของการวิจัย อนึ่ง ขณะที่แบบเรียนชุดนี้ใช้ประกอบการเรียนการสอนภาษาจีนในช่วงที่รัฐควบคุมกำกับอย่างเข้มงวด ต่างจากนโยบายพัฒนาการเรียนการสอนในปัจจุบันที่เปิดกว้างและให้การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในหลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้แบบเรียนเรียนชุด “หว่าเหวินเค่อเปิ่น” เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะสามารถสะท้อนถึงมุมมองในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในช่วงเวลาดังกล่าว โดยเฉพาะการนำเสนอความรู้ทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 1 ปกตำราภาษาจีนระดับประถมศึกษาชุด “หว่าเหวินเค่อเปิ่น”



จากการพิจารณาเบื้องต้นในชุดแบบเรียน “หว่าเหวินเค่อเปิ่น” พบว่ามีการนำเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อน และแฝงไปด้วยนัยสำคัญ ตัวอย่างเช่น ในมิติของ วัฒนธรรมเป้าหมาย (Target Culture) แม้จะเป็นแบบเรียนภาษาจีน แต่การนำเสนอ ภาพลักษณ์ของจีนกลับถูกจำกัดอยู่ในกรอบของค่านิยมดั้งเดิม เช่น ความกตัญญูและการเคารพผู้อาวุโส โดยหลีกเลี่ยงการกล่าวถึง สถาบันทางการเมืองหรือสัญลักษณ์ของรัฐจีนอย่างสิ้นเชิง ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมต้นกำเนิด (Source Culture) หรือวัฒนธรรมไทย กลับถูกสอดแทรกผ่านภาพลักษณ์ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัวและสังคมไทยทศวรรษ 1960 เช่น การใช้คำเรียกขาน ที่สะท้อนระบบอาวุโสแบบไทยภายในบริบทภาษาจีน

ปัญหาวิจัยที่สำคัญของงานวิจัยฉบับนี้คือ การขาดองค์ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับ “กระบวนการคัดสรรและจัดระเบียบวัฒนธรรม” ในแบบเรียนที่ผลิตขึ้นภายใต้สภาวะทางการเมืองที่มีความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์สูง การที่แบบเรียนต้องทำหน้าที่สองประการพร้อมกัน คือ “การสอนภาษาจีน” ควบคู่ไปกับการ “ปลูกฝังอุดมการณ์รัฐไทย” ทำให้เกิดคำถามสำคัญว่า แบบเรียนชุดนี้สามารถประนีประนอมความแตกต่างทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างกันได้อย่างไร หากไม่มีการศึกษาอย่างเป็นระบบ เราจะไม่สามารถเข้าใจได้เลยว่า “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ที่ปรากฏในเล่ม เป็นความหลากหลายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือเป็นความหลากหลายที่ถูกออกแบบมาเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐไทยในขณะนั้น

ในท้ายที่สุด การละเลยที่จะศึกษาประเด็นดังกล่าวอย่างลึกซึ้งย่อมส่งผลกระทบต่อหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านประวัติศาสตร์การศึกษาซึ่งอาจทำให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการของสื่อการสอนภาษาจีนในประเทศไทยขาดความต่อเนื่อง และส่งผลให้ขาดความเข้าใจในรากฐานของอุปสรรคและโอกาสในการเรียนรู้ภาษาของคนไทยเชื้อสายจีนในอดีต นอกจากนี้ ในมิติด้านหลักสูตรและการสอน หากไม่มีการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสื่อการสอนอย่างเป็นระบบ จะถือเป็นการเสียโอกาสในการนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้กับการออกแบบแบบเรียนภาษาต่างประเทศในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น การมองข้ามเนื้อหาเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์และการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจทำให้ภาพสะท้อนของกลไกทางสังคมที่หล่อหลอมผ่านการศึกษภาษาในประเทศไทยไม่สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแบบเรียนชุด หวาเหวินเค่อเป็นการจำแนกประเภทของวัฒนธรรมที่ปรากฏในแบบเรียนชุดดังกล่าวตามกรอบของ Cortazzi and Jin (1999) รวมถึงจัดกลุ่มมิติการนำเสนอวัฒนธรรมตามกรอบของ Moran (2001) ผู้วิจัยยังหวังว่าผลของการจำแนกประเภทของวัฒนธรรมที่ทำให้ทราบว่าเป็นแบบเรียนสอนภาษาจีนชุดนี้เป็นแบบเรียนที่เน้นวัฒนธรรมภาษาแม่ ภาษาเป้าหมายหรือวัฒนธรรมสากล และการจัดกลุ่มมิติการนำเสนอวัฒนธรรมจะสามารถแสดงถึงแนวโน้มและลักษณะการสร้างความหมายทางวัฒนธรรมที่อาจส่งผลต่อการรับรู้และการสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนที่กระทรวงศึกษาธิการในช่วงเวลาดังกล่าวคาดหวังได้

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแบบเรียนภาษาจีนระดับประถมศึกษาชุด “หวาเหวินเค่อเป็น” ซึ่งจัดทำโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และใช้ในการเรียนการสอนในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ 1960 โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาจากแบบเรียนจำนวน 12 เล่ม ครอบคลุมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 (ชั้นปีละ 3 เล่ม ได้แก่ ตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย) รวมบทเรียนทั้งสิ้น 555 บท และภาพประกอบจำนวน 830 ภาพ

การวิเคราะห์ครอบคลุมทั้งเนื้อหาตัวบทและภาพประกอบ โดยพิจารณาเฉพาะส่วนที่ปรากฏเนื้อหาทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ การจำแนกประเภทวัฒนธรรมอาศัยกรอบแนวคิดของ Cortazzi and Jin (1999) ซึ่งแบ่งเป็นวัฒนธรรมต้นกำเนิด วัฒนธรรมเป้าหมาย และวัฒนธรรมสากล ควบคู่กับการวิเคราะห์มิติวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Moran (2001) อันประกอบด้วยมิติด้านผลผลิต วิธีการดำเนินชีวิต มุมมองต่อวัฒนธรรม ชุมชน และบุคคล

อนึ่ง งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในระดับตัวบทและภาพประกอบ จึงมิได้ครอบคลุมการศึกษาลักษณะของแบบเรียนที่มีต่อผู้เรียนในบริบทการใช้จริง

ทบทวนวรรณกรรม

1. นิยามของ “วัฒนธรรม”

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายโดยสังเขปของวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา อีกทั้งสมัย ใจดี และ ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2541) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและความหมายของ “วัฒนธรรม” เพิ่มเติมว่า คำดังกล่าวเป็นคำบาลีสันสกฤต ประกอบด้วยคำว่า “วัฒนธรรม” คำบาลีหมายถึง “เจริญงอกงาม” ส่วนคำว่า “ธรรม” เป็นภาษาสันสกฤต หมายถึง “ความดี” ถ้าแปลตามรากศัพท์แล้วคำว่า “วัฒนธรรม” จะหมายถึง “สภาพอันเป็นความเจริญงอกงามหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม” กล่าวคือ “วัฒนธรรม” เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งสิ่งที่เป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตหมายรวมถึงความคิด ศิลปะ วรรณคดี ดนตรี ปรัชญา ศีลธรรม จรรยา ภาษา กฎหมาย ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น และถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อ ๆ มา เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังคนอีกกลุ่มหนึ่งหรือรุ่นสู่รุ่น โดยจะรักษาสืบต่อกันไว้ ส่วนสิ่งใดควรแก้ไขปรับปรุงก็ทำให้ดีขึ้น เพื่อส่งเสริมให้มีลักษณะที่ดีประจำชาติต่อไป ในลักษณะนี้วัฒนธรรมจึงเป็นการแสดงออกซึ่งความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

นักมานุษยวิทยาหลายท่านได้ให้ความสนใจในนิยามของ “วัฒนธรรม” อย่างกว้างขวาง ในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึง E. B. Tylor นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็น “บิดาแห่งมานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม” เขาได้กล่าวถึง “วัฒนธรรม” ไว้ในผลงานชิ้นสำคัญของเขาในปี ค.ศ. 1871 ว่า

“Culture or Civilization, taken in its wide ethnographic sense, is that complex whole which includes knowledge, belief, art, morals, law, custom, and any other capabilities and habits acquired by man as a member of society.” (Tylor, 1871: 1)

วัฒนธรรมหรืออารยธรรมในความหมายทางมานุษยวิทยา คือ สิ่งที่ซับซ้อน ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถและลักษณะนิสัยอื่น ๆ ที่ได้รับมาจากมนุษย์ด้วยกันในฐานะของสมาชิกของสังคม

ในทางจิตวิทยาวัฒนธรรม Heine (2016) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” เป็นระบบความหมาย ค่านิยม และแนวปฏิบัติที่สมาชิกของสังคมแบ่งปันและถ่ายทอดสืบต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ Hall (1976) ยังเสนอแบบจำลองภูเขาน้ำแข็งวัฒนธรรม (Hall's iceberg analogy) ซึ่งเปรียบเทียบวัฒนธรรมเหมือนภูเขาน้ำแข็ง โดยชั้นเหนือผิวน้ำจะเป็นสิ่งที่สังเกตและรับรู้ได้ง่าย เช่น อาหาร ศิลปะ หัตถกรรม การเต้นรำ ภาษา การแต่งกาย เป็นต้น ส่วนใต้น้ำจะเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ซึ่งเป็นปัจจัยส่งผลให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตต่าง ๆ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม มุมมองต่าง ๆ เป็นต้น

ในด้านการเรียนภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร Moran (2001: 24) ให้นิยามกับคำว่า “วัฒนธรรม” ที่สัมพันธ์กับชุมชนเช่นกัน โดยอ้างอิงตามมิติทางวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต (พัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้) ของกลุ่มคน ซึ่งประกอบด้วยวิถีปฏิบัติร่วมที่เชื่อมโยงกับผลผลิตและวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกันในโลก ภายใต้บริบทสังคมหนึ่ง ๆ

สำหรับงานวิจัยนี้อ้างอิงนิยามของ “วัฒนธรรม” ตาม Moran (2001) เพื่อใช้วิเคราะห์เนื้อหาบทเรียนของแบบเรียนสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษา ชุดหาเวินเค่อเป็น

2. การเรียนภาษากับวัฒนธรรม

ภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสาร อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกและถ่ายทอดวัฒนธรรมอีกด้วย แน่นอนว่าภาษากับวัฒนธรรมไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การเรียนภาษาและวัฒนธรรมจึงดำเนินไปควบคู่กัน Bennett et al. (2003: 237) กล่าวว่า ผู้ที่เรียนภาษา โดยปราศจากการเรียนรู้วัฒนธรรม จะกลายเป็นคนเขลาที่สื่อสารคล่อง (a fluent fool) ดังนั้นใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ทางวัฒนธรรม

Byram (2021: 6) มีบทบาทสำคัญในการขยายความหมายของวัฒนธรรมสู่มิติของ “ความสามารถทางการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม” (Intercultural Communicative Competence: ICC) ในการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้รับสารต้องมีการเชื่อมโยงกับความเข้าใจต่อคำพูดหรือข้อความกับวัฒนธรรมของผู้ส่งสารที่เป็นเจ้าของภาษา ความสำเร็จในการสื่อสารจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับการสานสร้างและดำรงความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เชื่อมโยงกับรายละเอียดต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น ความสามารถในการสื่อสารความต้องการ การแสดงความรู้สึกทางอารมณ์ หรือการเลือกใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องซับซ้อนที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของชุมชนผู้ใช้นั้น ๆ

ในปี ค.ศ. 2022 ศูนย์แลกเปลี่ยนและส่งเสริมความร่วมมือด้านภาษาจีนระหว่างประเทศแห่งประเทศไทย (Center for Language Education and Cooperation 中外语言交流合作中心, 2022: 1) ได้เผยแพร่ กรอบอ้างอิงวัฒนธรรมและสังคมจีนในการศึกษาภาษาจีนนานาชาติ (The Framework of Reference for Chinese Culture and Society in International Chinese Language Education) เพื่อเสนอให้สถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตลอดจนอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อและสถาบันที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในต่างประเทศได้ใช้อ้างอิงเพื่อจัดการเรียนการสอนหรือผลิตแบบเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน สิ่งที่น่าสนใจประกอบด้วย ความรู้ทางวัฒนธรรม ความเข้าใจในวัฒนธรรม ความตระหนักในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและทัศนคติที่มีต่อวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งนี้ได้ต่อยอดย้ำความสำคัญของความรู้ความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมกับการเรียนภาษาต่างประเทศ

3. กลุ่มวัฒนธรรม

Cortazzi and Jin (1999: 204-205) กล่าวว่า แบบเรียนภาษาเป็นพื้นที่ทางสังคมที่สร้างและถ่ายทอดภาพแทน (representation) ของวัฒนธรรม โดยวัฒนธรรมที่ปรากฏในแบบเรียนภาษาอังกฤษสามารถจัดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมาย (Target Culture) กลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดหรือวัฒนธรรมของผู้เรียน (Source Culture) และกลุ่มวัฒนธรรมสากล (International Culture) สำหรับกลุ่มวัฒนธรรมสากลหมายถึง วัฒนธรรมของประเทศที่ไม่อยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมาย และกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดซึ่งอาจจะใช้หรือไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลเพื่อการสื่อสาร

สำหรับงานวิจัยนี้กลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายคือ กลุ่มวัฒนธรรมของประเทศที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่คือ ประเทศจีน กลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดคือ ประเทศไทย และกลุ่มวัฒนธรรมสากลคือ กลุ่มประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ประเทศจีนและประเทศไทย โดยสิ่งลักษณะและนิยามตลอดจนตัวอย่างสิ่งที่ปรากฏในแบบเรียนของกลุ่มวัฒนธรรมทั้งสามกลุ่มนี้แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะ นิยามและตัวอย่างสิ่งที่ปรากฏในแบบเรียนตามแนวคิดเรื่องกลุ่มวัฒนธรรมของ Cortazzi and Jin

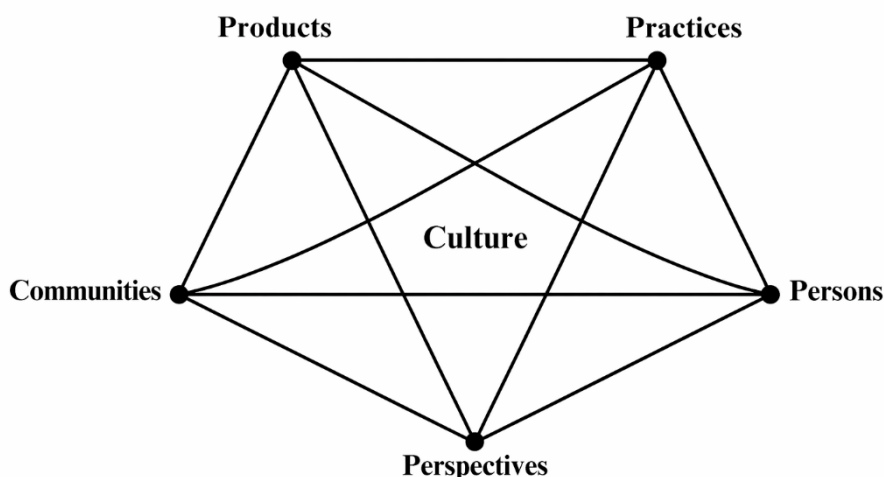
กลุ่มวัฒนธรรม	ลักษณะและนิยาม	ตัวอย่างสิ่งที่ปรากฏในแบบเรียน
วัฒนธรรมต้นกำเนิด	วัฒนธรรมของผู้เรียนเอง	บริบทสังคมไทย ประเพณีไทย สภาพแวดล้อมในไทย บุคคลสำคัญของไทย
วัฒนธรรมเป้าหมาย	วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาที่ผู้เรียนกำลังศึกษา	ประเพณีจีน ประวัติศาสตร์จีน สภาพสังคมในประเทศจีน บุคคลสำคัญของจีน
วัฒนธรรมสากล	วัฒนธรรมที่หลากหลายจากประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก หรือวัฒนธรรมที่เป็นกลาง ไม่สามารถระบุว่าเป็นของชาติใดชาติหนึ่งได้	ความรู้รอบตัวเกี่ยวกับโลก วิทยาศาสตร์ นิทานนานาชาติ มารยาททั่ว ๆ ไป

แนวคิดดังกล่าวจะช่วยให้วิเคราะห์ได้ว่า แบบเรียนเรียนภาษาจัดสัดส่วนของวัฒนธรรมกลุ่มต่าง ๆ ไว้อย่างไร เน้นวัฒนธรรมกลุ่มใดเป็นพิเศษ เหล่านี้จะสะท้อนความคิดของผู้เรียบเรียงแบบเรียนได้ว่าการปลูกฝังความรู้หรือความตระหนักทางวัฒนธรรมใดให้กับนักเรียน

4. มิติวัฒนธรรม

ประเทศสหรัฐอเมริกาเผยแพร่มาตรฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมในการศึกษาภาษาต่างประเทศในปี ค.ศ. 1996 (National Standards in Foreign Language Education Project, 1996) ว่าความหมายของวัฒนธรรมต้องอ้างอิงกับมิติที่เกี่ยวข้อง 3 มิติ คือ มิติด้านผลผลิต (Products) มิติด้านวิธีการดำเนินชีวิต (Practices) และมิติด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม (Perspectives) Moran (2001: 23-24) ได้ประมวลการศึกษามิติทางวัฒนธรรมจากงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า มี 3 มิติเช่นเดียวกับมาตรฐานข้างต้น มีเพียงศัพท์ทางวิชาการที่ใช้เรียกมิติวัฒนธรรมด้านนั้น ๆ ที่ต่างกันไป ในขณะเดียวกัน Moran ได้ต่อยอดมิติทางวัฒนธรรมดังกล่าวโดยเสนอเพิ่มเติมจากเดิม 3 มิติเป็น 5 มิติ ซึ่งมิติอีก 2 มิติที่เพิ่มเติมคือ มิติด้านบุคคล (Persons) และมิติด้านชุมชน (Communities) ดังแสดงในแผนภาพที่ 1 เนื่องจากบุคคลทั้งในระดับปัจเจกและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลล้วนมีความสัมพันธ์กับมิติทางวัฒนธรรมทั้ง 3 มิติตามมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มมิติด้านบุคคลและมิติด้านชุมชนเป็นการช่วยให้สามารถสะท้อนบทบาทบุคคลที่มีต่อชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 แผนภาพ 5 มิติวัฒนธรรม (Moran, 2001: 24)



นอกจากนี้ Moran (2001) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าเกี่ยวกับคำว่า “วิถีชีวิต” ที่เป็นส่วนหนึ่งของนิยามของ “วัฒนธรรม” ว่า “วิถีชีวิต” เป็นตัวสะท้อนธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมของชุมชนนั้น นอกจากนี้ยังเน้นย้ำว่ามนุษย์อยู่ในกระบวนการในการสร้างและเปลี่ยนแปลงผลผลิต วิธีการดำเนินชีวิต มุมมองต่อวัฒนธรรมและชุมชนอีกด้วย จึงเสนอมิติทางวัฒนธรรมจำนวน 5 มิติขึ้น รายละเอียดและตัวอย่างของแต่ละมิติแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายละเอียดและตัวอย่างของมิติวัฒนธรรม

มิติวัฒนธรรม	รายละเอียด	ตัวอย่าง
ผลผลิต	สิ่งประดิษฐ์ที่สมาชิกในชุมชนสร้างและสืบทอดกัน ซึ่งรวมทั้งพืชและสัตว์ในสิ่งแวดล้อมด้วย	(1) ผลผลิตที่เป็นรูปธรรม เช่น เครื่องเครื่องใช้ เสื้อผ้า สิ่งที่มีลายลักษณ์อักษร (2) ผลผลิตที่เป็นนามธรรม (เช่น ตัวภาษา เพลง โครงสร้างครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา)
วิธีการดำเนินชีวิต	วิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในชุมชน	วัจนภาษาและอวัจนภาษาตามกาลเทศะ

มิติวัฒนธรรม	รายละเอียด	ตัวอย่าง
มุมมองต่อวัฒนธรรม	ความเชื่อ/ทัศนคติของของคนในชุมชนที่เชื่อมโยงกับผลผลิตซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตต่าง ๆ	ความเชื่อ ทัศนคติ โลกทัศน์
ชุมชน	ลักษณะเฉพาะในบริบท สถานการณ์ และกลุ่มสมาชิกในสังคมที่ส่งผลให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตต่าง ๆ	วัฒนธรรมของชาติ ภาษา เพศ สัญชาติ/เชื้อชาติ ศาสนา ขนชั้นทางเศรษฐกิจในสังคม พรรคการเมือง หน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ตลอดจน เพื่อนร่วมงาน และครอบครัว
บุคคล	อัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลที่มาจาก การปลูกฝังวัฒนธรรมในชุมชน และจากชุมชนอื่น	ตัวละครในบทเรียนที่เชื่อมโยงกับมิติวัฒนธรรมอีก 4 ด้านข้างต้น

แนวคิดดังกล่าวช่วยให้งานวิจัยนี้ไม่ถูกจำกัดไว้แค่เพียงสิ่งที่มองเห็นได้ชัดเจน แต่รวมถึงค่านิยมเชิงนามธรรม เช่น ความกตัญญู ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หรือแนวคิดเรื่อง “พลเมืองดี” ซึ่งอาจปรากฏผ่านข้อความ บริบทของเรื่องเล่า หรือภาพประกอบบทเรียน กล่าวคือ ครอบคลุมทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งผลการวิจัยยังสามารถสะท้อนความตั้งใจของผู้เรียบเรียงแบบเรียนว่าต้องการปลูกฝังนักเรียนให้เป็นสมาชิกของชุมชนที่มุมมองอย่างไรได้ด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาและภาพประกอบในแบบเรียนชุด หวาเหวินเค่อเปิ่น ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นแบบเรียนสอนภาษาจีนระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง 4 ชั้นปีละ 3 เล่ม (แบ่งเป็นตอนต้น ตอนกลาง และตอนปลาย) รวม 12 เล่ม การวิเคราะห์เนื้อหาและภาพประกอบจะแยกเป็น 2 ส่วน

1. การวิเคราะห์ตัวบท

แบบเรียนชุดหวาเหวินเค่อเปิ่นในระดับชั้น ป.1 เล่มตอนต้นและตอนกลางเริ่มจากการปูพื้นฐานคำศัพท์ สร้างบทเรียนบททวนที่มีความยาวในระดับประโยคจนถึงข้อความจากพื้นฐานคำศัพท์ดังกล่าวจำนวนเล่มละ 20 บท จากนั้นเพิ่มบทเรียนใหม่ที่เป็นบทเรียนหลัก ซึ่งมีการเพิ่มคำศัพท์ใหม่ในตัวบท โดยแบบเรียนในระดับชั้น ป.1 เล่มตอนปลายมีจำนวนบทเรียนทั้งหมด 65 บทสำหรับในระดับชั้น ป.2 ถึง ป.4 มีจำนวนบทเรียนเล่มละ 50 บท รวมบทเรียนทั้งหมด 555 บท ในบทความฉบับนี้ ข้อความตัวบทจากแบบเรียนที่ปรากฏเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยเป็นผู้แปลและเรียบเรียงเองจากต้นฉบับภาษาจีนทั้งหมด

การวิเคราะห์ตัวบทแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 คัดกรองบทเรียนที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรม

การคัดกรองบทเรียนที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรมเป็นไปตามมิติทางวัฒนธรรมของ Moran (2001) เป็นส่วนประกอบสำหรับบทเรียนที่ไม่มีมิติวัฒนธรรมจะเป็นบทเรียนที่มีเป้าหมายเพียงเพิ่มคลังคำศัพท์ให้กับนักเรียนดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) บททบทวนที่ 2 จากเล่มตอนกลาง ชั้น ป.1 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519ก: 74)

在天空，白天有太阳，晚上有月亮。¹

บนฟ้า กลางวันมีพระอาทิตย์ กลางคืนมีดวงจันทร์

¹ ผู้วิจัยเลือกใช้อักษรจีนตัวย่อ (The Simplified Chinese Character) ซึ่งปรับจากอักษรจีนตัวเต็ม (The Traditional Chinese Character) ที่ปรากฏในต้นฉบับตำราชุดหวาเหวินเค่อเปิ่น เพื่อความเป็นเอกภาพในการนำเสนอของบทความวิจัยฉบับนี้

(2) บทที่ 47 中秋节 (เทศกาลไหว้พระจันทร์) จากเล่มตอนปลาย ชั้น ป.1 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2513ก: 47)
八月十五是中秋, 中秋月, 月亮圆, 看花灯, 吃月饼, 真快乐。

วันที่ 15 เดือน 8 เป็นเทศกาลไหว้พระจันทร์ ในเดือนของเทศกาลไหว้พระจันทร์ พระจันทร์เต็มดวง ชมโคมไฟ
กินขนมไหว้พระจันทร์ มีความสุขจริง ๆ

(3) บทที่ 29 寄信 (ส่งจดหมาย) จากเล่มตอนกลาง ชั้น ป.2 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2520: 77)

妈妈说: “我们寄信, 只要把收信人和自己的中泰文姓名, 地址写在信封上, 还要贴足邮票,
把信封封好, 放进邮筒里, 信就可以寄出去了。”

แม่บอกว่า เวลาเราส่งจดหมาย ต้องเขียนชื่อสกุลภาษาไทย-จีนของผู้รับกับชื่อตัวเองและที่อยู่หน้าซอง
จดหมาย และติดแสตมป์ให้เพียงพอ ปิดผนึกให้เรียบร้อย แล้วหย่อนลงตู้ไปรษณีย์ จดหมายก็จะถูกจัดส่งออกไป

(4) บทที่ 35 公务员 (ข้าราชการ) จากเล่มตอนกลาง ชั้น ป.3 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519ก: 99)

在政府机关里像邮局, 卫生厅, 市政府, 外交部, 教育部, 县署, 海关公安局等地方执行
职务的人员, 都叫公务员。公务员是为大众服务的, 他们都很专心勤劳工作, 保持良好的成绩, 我们
应该尊敬爱他们。泰国的公务员, 生活相当安定。他们到了六十岁, 可以退休, 领受政府发给的
养老金; 退休后的生活, 依旧是很安定满意的。

บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานรัฐอย่างเช่นที่ทำการไปรษณีย์ กระทรวงสาธารณสุข ศาลากลาง กระทรวง
การต่างประเทศ กระทรวงการศึกษา ที่ว่าการจังหวัด/อำเภอ สถานีตำรวจ และหน่วยงานอื่น ๆ ล้วนเรียกว่า ข้าราชการ
ข้าราชการให้บริการส่วนรวม พวกเขาตั้งใจทำงานอย่างขยันขันแข็ง และปฏิบัติงานได้อย่างสม่ำเสมอ เราควรให้ความเคารพรัก
แก่พวกเขา ข้าราชการไทยมีชีวิตที่มั่นคง เมื่อพวกเขาอายุถึง 60 ปี จะสามารถเกษียณราชการได้ และได้รับบำนาญจาก
รัฐบาล ชีวิตหลังจากเกษียณก็ยังคงสุขสงบ

(5) บทที่ 21 好警察 (ตำรวจที่ดี) จากเล่มตอนปลาย ชั้น ป.1 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2513ก: 21)

好警察, 警察好。他指导我们走路。他要捉贼, 捉拿坏人。

ตำรวจดี ตำรวจดี เขาชี้ทางให้เราเดิน เขาต้องจับโจร จับคนร้าย

จากตัวอย่างข้างต้น สังเกตได้ว่า ตัวอย่างที่ (1) เป็นการบรรยายสถานการณ์ทางธรรมชาติทั่วไปโดยไม่มีมิติวัฒนธรรม
ทั้ง 5 ด้านแต่อย่างใด ส่วนตัวอย่างที่ (2) และ (3) ปรากฏมิติวัฒนธรรม โดยตัวอย่างที่ (2) ปรากฏมิติวัฒนธรรม 3 ด้าน ได้แก่
ด้านผลผลิต (ขนมไหว้พระจันทร์) ด้านวิถีการดำเนินชีวิต (การชมโคมไฟและกินขนมไหว้พระจันทร์) ด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม
(ความสุขในเทศกาลไหว้พระจันทร์) สำหรับตัวอย่างที่ (3) ปรากฏมิติวัฒนธรรมด้านผลผลิต (ชื่อสกุลภาษาไทย-จีน) ตัวอย่างที่ (4)
ปรากฏมิติวัฒนธรรมหลายด้าน ซึ่งมีด้านชุมชน (หน่วยงานของรัฐ) ปรากฏอยู่ด้วย และตัวอย่างที่ (5) ปรากฏมิติวัฒนธรรมด้าน
บุคคล (ตำรวจ)

ขั้นที่ 2 จำแนกกลุ่มวัฒนธรรมตามทฤษฎีของ Cortazzi and Jin (1999)

นำบทเรียนที่ผ่านการคัดกรองว่าเป็นบทเรียนที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรมมาจำแนกกลุ่มวัฒนธรรมเป็นไปตามทฤษฎี
ของ Cortazzi and Jin (1999) โดยวัฒนธรรมต้นกำเนิดคือ วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมเป้าหมายคือ วัฒนธรรมจีน และวัฒนธรรม
สากล คือ วัฒนธรรมประเภทอื่นที่ไม่ใช่วัฒนธรรมไทยกับจีน สำหรับประเภทสุดท้ายจะรวมวัฒนธรรมที่ไม่สามารถระบุที่มาได้
ไว้ด้วย จากนั้นนับความถี่ของการปรากฏของวัฒนธรรมแต่ละประเภท ทั้งนี้ใน 1 บทเรียนอาจปรากฏกลุ่มวัฒนธรรมมากกว่า
1 ประเภท การปรากฏของกลุ่มวัฒนธรรมในบทนั้น ๆ จะบันทึกด้วย 1 จากนั้นรวมความถี่ของกลุ่มวัฒนธรรม

ขั้นที่ 3 จำแนกมิติวัฒนธรรมตามทฤษฎีของ Moran (2001)

ขั้นตอนนี้สามารถทำได้ควบคู่กับขั้นตอนที่ 1 และ 2 โดยระบุมิติวัฒนธรรมตามทฤษฎีของ Moran (2001) ดังตัวอย่างที่ (1) – (5) และนับความถี่ของมิติวัฒนธรรมที่ปรากฏ

2. การวิเคราะห์ภาพประกอบ

การวิเคราะห์ภาพประกอบพิจารณาตามกรอบทฤษฎีเดียวกันกับการวิเคราะห์เนื้อหา คือ วิเคราะห์ประเภทและมิติวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์ภาพประกอบบทเรียนจำนวน 555 บทข้างต้น รวมถึงภาพประกอบคำศัพท์ในเล่มตอนต้นและตอนกลางของระดับชั้น ป.1 อีก 275 ภาพ รวม 830 ภาพ

ประเภทและมิติวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในภาพประกอบจะพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ในภาพ เช่น บุคคล กริยาอาการของตัวละคร สถานที่ สิ่งปลูกสร้าง สิ่งแวดล้อม อุปกรณ์เครื่องใช้ สัญลักษณ์หรืออักษรที่ปรากฏบนสิ่งปลูกสร้างหรือวัตถุ เครื่องแต่งกาย อาหาร ธงชาติ เป็นต้น

สุดท้ายนำผลการวิเคราะห์กลุ่มวัฒนธรรมและมิติวัฒนธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาบทเรียนและภาพประกอบของแบบเรียนแต่ละชั้นปีและภาพประกอบรวมของทั้งสี่ชั้นปีมาอธิบายการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแบบเรียนชุดชุดหว่าเหวินเค่อเป็น

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเชิงสถิติของประเภทและมิติวัฒนธรรมเป็น 2 ส่วน คือ บทเรียนและภาพประกอบ

1. ประเภทและมิติวัฒนธรรมในบทเรียน

จากบทเรียนทั้งหมดจำนวน 555 บทมีเนื้อหาทางวัฒนธรรมทั้งหมด 523 บท คิดเป็น 94.23% ตารางที่ 3 แสดงความถี่การปรากฏของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมในแต่ละชั้นปีและความถี่รวม ทั้งนี้ในบางบทเรียนมีการปรากฏของกลุ่มวัฒนธรรมมากกว่า 1 กลุ่ม โดยความถี่รวมของปรากฏของกลุ่มวัฒนธรรมทุกกลุ่มคือ 581 ครั้ง หากพิจารณาตามความถี่ของแต่ละชั้นปีจะพบว่า ความถี่ดังกล่าวเพิ่มขึ้นตามชั้นปี หากจัดลำดับความถี่ของกลุ่มวัฒนธรรมจากมากไปหาน้อยจะพบว่า ความถี่ของกลุ่มวัฒนธรรมสูงที่สุดคือ 371 ครั้ง คิดเป็น 63.86% รองลงมาคือกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมาย 153 ครั้ง คิดเป็น 26.33% และกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดจำนวน 57 ครั้ง คิดเป็น 9.81%

ตารางที่ 3 ความถี่ของกลุ่มวัฒนธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาของบทเรียน

ระดับชั้น	กลุ่มวัฒนธรรม						รวม	
	ต้นกำเนิด		เป้าหมาย		สากล			
	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%
ป.1	1	1.23	18	22.22	62	76.54	81	100.00
ป.2	19	12.18	27	17.31	110	70.51	156	100.00
ป.3	24	14.72	36	22.09	103	63.19	163	100.00
ป.4	13	7.18	72	39.78	96	53.04	181	100.00
รวม	57	9.81	153	26.33	371	63.86	581	100.00

กลุ่มวัฒนธรรมสากลสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยได้อีก คือ วัฒนธรรมของประเทศที่ไม่ใช่ประเทศจีนและไทย (เช่น มาเลเซีย ญี่ปุ่น เกาหลี อินเดีย รัสเซีย อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อิตาลี นิวซีแลนด์ แคนาดา สวีเดน แอฟริกา เป็นต้น) และวัฒนธรรมร่วมที่ไม่สามารถระบุประเทศได้ ซึ่งกลุ่มวัฒนธรรมสากลนี้มีสัดส่วนการปรากฏที่มากกว่าวัฒนธรรมอีก 2 กลุ่มในทุกชั้นปี หากพิจารณาแนวโน้มการปรากฏเฉพาะวัฒนธรรมสากลตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึง ป.4 พบว่า ความถี่ในชั้น ป.1 สูงที่สุดคือ 76.54% และลดลงเล็กน้อยตามลำดับในชั้นปีต่อ ๆ ไป จนถึงชั้น ป.4 ที่ 53.04%

กลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายหรือวัฒนธรรมจีนมีความถี่ในการปรากฏตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึง ป.3 ที่ใกล้เคียงกันคือ อยู่ระหว่าง 17.31-22.22% ส่วนในชั้น ป.4 ความถี่ในการปรากฏเพิ่มขึ้นจากเดิมเกือบสองเท่าคือ 39.78% ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มวัฒนธรรมสากล

กลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดหรือวัฒนธรรมไทยเริ่มต้นจากชั้น ป.1 มีสัดส่วนการปรากฏเพียง 1.23% จากนั้นเพิ่มขึ้นในชั้น ป.2 และ ป.3 ที่ 12.18% และ 14.72% ตามลำดับ แต่กลับลดลงในชั้น ป.4 ที่ 7.18%

จากข้อมูลเชิงปริมาณข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า บทเรียนของแบบเรียนชุดหว่าเหวินเค่อเป็นให้ความสำคัญกับการนำเสนอกลุ่มวัฒนธรรมสากลเป็นหลัก ส่วนกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายจะเน้นชัดเจนในชั้น ป.4 สำหรับกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดแม้จะมีสัดส่วนการปรากฏไม่มาก แต่ในชั้น ป.2 และ ป.3 มีสัดส่วนใกล้เคียงกับกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมาย ผู้วิจัยอนุมานว่า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะวัฒนธรรมสากลเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่ยังเล็ก เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

สำหรับผลการจำแนกมิติวัฒนธรรมภายในเนื้อหาบทเรียนตามทฤษฎีของ Moran แสดงในตารางที่ 4 จากผลการวิจัยพบว่า มิติวัฒนธรรมด้านผลผลิตมีความถี่การปรากฏสูงที่สุด และมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในแต่ละชั้นปีคือ อยู่ระหว่าง 29.91-36.31% ลำดับที่สองคือ มิติวัฒนธรรมด้านวิถีการดำเนินชีวิต 21.49-25.98% สำหรับมิติวัฒนธรรมด้านมุมมองต่อวัฒนธรรมและด้านบุคคล มีสัดส่วนในการปรากฏใกล้เคียงกันคือ 11.90-18.18% ลำดับสุดท้ายคือมิติวัฒนธรรมด้านชุมชนคือ 8.26-10.12%

ตารางที่ 4 ความถี่ของมิติวัฒนธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาของบทเรียน

ระดับ ชั้น	มิติวัฒนธรรม										รวม	
	ด้านผลผลิต		ด้านวิถีการ ดำเนินชีวิต		ด้านมุมมอง ของวัฒนธรรม		ด้านชุมชน		ด้านบุคคล			
	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%
ป.1	61	36.31	48	28.57	22	13.10	17	10.12	20	11.90	168	100.00
ป.2	125	34.44	78	21.49	66	18.18	30	8.26	64	17.63	363	100.00
ป.3	140	34.91	91	22.69	63	15.71	38	9.48	69	17.21	401	100.00
ป.4	137	29.91	119	25.98	67	14.63	38	8.30	97	21.18	458	100.00
รวม	463	33.31	336	24.17	218	15.68	123	8.85	250	17.99	1390	100.00

หากพิจารณารายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละมิติวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม พบว่า มิติด้านผลผลิตในกลุ่มวัฒนธรรมสากลมีความหลากหลายตั้งแต่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย ข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เทคโนโลยีที่ใช้ในการสื่อสาร ตลอดจนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเวลา ธรรมชาติ และกฎในการอาศัยอยู่ร่วมกันของชุมชน สำหรับผลผลิตในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายจะประกอบด้วย โครงสร้างครอบครัวใหญ่แบบจีน (คำเรียกญาติ) เทศกาล (ไหว้พระจันทร์) สถานที่ (เช่น ประเทศจีน ฮองกง ไต้หวัน) ปรากฏคำบอกสถานที่ที่น่าสนใจคำหนึ่งคือ 山巴 หมายถึง “ชนบท” ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในกลุ่มคนจีนแต่จิวและ

จีนฮกเกี้ยนที่อยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังมีคำอวยพรในวาระปีใหม่จีน พู่กันจีนและผลงานศิลปะการเขียนพู่กันจีน ศิลปะการปักผ้าแบบจีน เครื่องแต่งกายแบบจีน ชื่อโรงเรียนจีน (培智小学) รูปแบบการเขียนจดหมาย ชาจีน คุณธรรมจริยธรรม (หลี่ (礼) อี้ (义) จง (忠) เซี่ยว (孝) เหมิน (仁)) ตัวเลขแบบจีน ประวัติศาสตร์จีน ปรัชญาขงจื้อ การแพทย์แผนจีน สัตว์เลี้ยงประติมากรรมของจีน (กระต่าย ดินปืน เข็มทิศ เทคโนโลยีการพิมพ์) ลูกคิด กลอน สำนวนโวหาร อาหารจีน ประวัติอักษรจีน ส่วนกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดหรือวัฒนธรรมไทยมีผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ปรากฏที่หลากหลายเช่นกัน ได้แก่ ภาษาไทย อักษรไทย สถาปัตยกรรม (อุทยานที่ (ประเทศไทย กรุงเทพฯ ปัตตานี ถนนสุขุมวิท ถนนบางกะปิ สนามหลวง อนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า สะพานพระราม 1 วัดไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์) ผลไม้ไทย ธงชาติ เทศกาลและวันสำคัญของไทย (วันชาติ วันสงกรานต์ วันเด็ก วันครู) คำว่า “ไชโย” (สะกดด้วยระบบจูอิน ㄔㄞ ㄩ ㄧㄠ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในเพลงชาติไทย) เงินไทย (บาท สตางค์) น้ำปลา ชุดไทย ผ้าไหมไทย สวัสดิการของข้าราชการไทย พุทธศาสนาในไทย

อนึ่ง ในบทเรียนจำนวนมากปรากฏกลุ่มวัฒนธรรมมากกว่าหนึ่งแหล่ง ซึ่งบทเรียนที่นำเสนอทั้งวัฒนธรรมเป้าหมายไปพร้อม ๆ กับวัฒนธรรมต้นกำเนิดถือเป็นบทเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย ซึ่งจะส่งผลให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีด้านผลผลิตจะพบคำที่สื่อถึงความเป็นจีนและไทยในประเด็นเกี่ยวกับชาติ ภาษาและเครื่องแต่งกาย คือ ประเทศจีน-ประเทศไทย (中国—泰国) ภาษาจีน-ภาษาไทย (中文/华语—泰文) ชื่อสกุลภาษาจีนและไทย (中泰文姓名) โรงเรียนประถมไทยจีน (泰华小学) เครื่องแต่งกายแบบจีน-เครื่องแต่งกายแบบไทย (中装—泰装)

มิติด้านวิถีการดำเนินชีวิตในกลุ่มวัฒนธรรมสากลประกอบด้วย มารยาทและการปฏิบัติอย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน (เช่น นั่งบนเก้าอี้ ไม่นั่งบนโต๊ะ การรักษาสุขอนามัยในการรับประทานอาหาร ในที่สาธารณะ อาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน ใส่ชุดนักเรียนไปโรงเรียน ออกกำลังกาย) ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนักเรียน (เช่น ไปโรงเรียน ตั้งใจเรียนหนังสือ อ่านหนังสือ ทำการบ้าน กล้าถามเพื่อหาความรู้) ปฏิบัติตนภายใต้จรรยาบรรณ (เช่น ไม่โกหก เคารพผู้ใหญ่ มีความตรงต่อเวลา รู้จักขอโทษเมื่อทำผิด รู้จักให้อภัย มีความอดทน มีน้ำใจ ประหยัด) กิจกรรมพักผ่อนหรือสันทนาการ (เช่น ท่องเที่ยว ร้องเพลง เต้นรำ) ตลอดจนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ สำหรับวิถีการดำเนินชีวิตในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายพบว่า มีเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมในเทศกาลและวันสำคัญ (เช่น กินขนมไหว้พระจันทร์ ชมโคมไฟวันเทศกาลไหว้พระจันทร์ อวยพรในวันปีใหม่จีน) ปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับผู้อาวุโส (เช่น เลือกลูกเล็กให้ตัวเองและสละลูกใหญ่ให้พี่ชาย) การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาขงจื้อ การรักษาโรคด้วยแพทย์แผนจีน การตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ การใช้ลูกคิดเพื่อการคำนวณ สำหรับวิถีการดำเนินชีวิตในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิด มีการนำเสนอเนื้อหาเรื่องการปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีทั้งในชีวิตประจำวันและวันสำคัญของประเทศไทย (เช่น ยืนตรงเพื่อแสดงความเคารพ เมื่อได้ยินเพลงชาติไทย ติดธงชาติไทยหน้าบ้านในวันชาติไทย ร้องเพลงชาติไทย เคารพรัชพระมหากษัตริย์ไทย ให้ความเคารพกับข้าราชการไทย การประพรมน้ำมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคล เคารพพระสงฆ์) เรื่องการใช้จ่ายด้วยเงินบาท เรื่องความตั้งใจเรียนภาษาไทย

เรื่องความตั้งใจเรียนภาษาไทยปรากฏอยู่ในบทเรียนที่นำเสนอวิถีการดำเนินชีวิตที่สะท้อนการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและไทย ดังคำพูดของครูใหญ่ในบทเรียนว่า “ครูหวังว่าพวกเธอจะตั้งใจเรียนภาษาไทยและภาษาจีน” (我希望你们努力学习泰文和华文) ในตัวอย่างที่ (6) นอกจากนี้ยังสะท้อนบริบทการเรียนการสอนในโรงเรียนจีนของประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวอีกด้วย อนึ่งคำพูดของครูใหญ่ที่กล่าวถึงภาษาไทยก่อนภาษาจีนอาจแสดงถึงมุมมองเกี่ยวกับลำดับความสำคัญของวิชา

(6) บทที่ 1 开学日 (วันเปิดเทอม) จากเล่มตอนปลาย ชั้น ป.2 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2514: 1)

开学礼举行了，校长对我们说：“今天是第三学期的第一天，我希望你们努力学习泰文和华文，同学要亲爱，大的像哥哥姐姐，小的像弟弟妹妹，老师像我们的爸爸妈妈，学校就像个大家庭。盼望你们天天求进步，过着快乐的日子。”

พิธีเปิดเรียนจัดขึ้นแล้ว ครูใหญ่บอกพวกเราว่า วันนี้เป็นวันแรกของภาคเรียนที่ 3 ครูหวังว่าพวกเธอจะตั้งใจเรียนภาษาไทยและภาษาจีน นักเรียนต้องรักกัน นักเรียนที่โตกว่าเป็นเหมือนพี่ชายพี่สาว นักเรียนที่อายุน้อยกว่าเป็นเหมือนน้องชายน้องสาว ครูอาจารย์เหมือนกับพ่อแม่ของพวกเรา โรงเรียนก็เหมือนกับครอบครัวใหญ่ ครูปรารถนาให้พวกเธอก้าวหน้าในทุกวัน และใช้ชีวิตให้มีความสุข

มิติด้านมุมมองต่อวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมสากลมีการนำเสนอทัศนคติเชิงบวกต่อมิติด้านวัตถุต่าง ๆ เช่น การได้อ่านหนังสือใหม่ ได้ความรู้ใหม่ทำให้มีความสุข การให้ความเคารพผู้อื่นและเป็นคนมีมารยาทจะทำให้ผู้อื่นรัก นอกจากนี้ในด้านวิถีการดำเนินชีวิตมีการชี้ให้เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตามวิถีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมและโทษของการไม่ปฏิบัติตาม เช่น การดูแลร่างกายให้แข็งแรงและขยันหาความรู้จะสร้างประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่ได้ในอนาคต แต่หากไม่ขยันเรียน โตไปจะเป็นคนไร้ประโยชน์ อีกทั้งยังนำเสนอคุณูปการของคนจากหลากหลายอาชีพ สำหรับมุมมองต่อวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายมีการนำเสนอบรรยากาศความสุข สนุกสนานในวันสำคัญและเทศกาลของวัฒนธรรมจีน การนำเสนอว่าคนจีนเป็นคนเก่งตั้งแต่เด็กเนื่องจากได้รับการปลูกฝังคุณธรรมความรู้ความสามารถ และทัศนคติที่ดีต่อวิถีการดำเนินชีวิตภายใต้ปรัชญาขงจื้อ และมุมมองต่อวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดปรากฏการนำเสนอว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ดีงาม ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ อากาศดี ผู้คนรักใคร่ปรองดอง ผ้าไหมไทยมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก พระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีต่อประเทศชาติและพสกนิกร ความทุ่มเทในการทำงานของข้าราชการไทย ความภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่ของสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของไทย และยังได้นำเสนอเรื่องการดำรงตำแหน่งสถานายิกาสภาภาษาไทยของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงอีกด้วย

ในชั้น ป.3 มีบทเรียนเกี่ยวกับประเทศไทยโดยเฉพาะที่แนะนำเกี่ยวกับประเทศไทย ภายในเนื้อหาที่มีประโยคที่ส่งเสริมค่านิยมในการรักชาติไทย โดยครูเป็นผู้ถ่ายทอดบอกนักเรียนว่า “พวกเราต้องรักเมืองไทย” ดังแสดงในตัวอย่างที่ (7)

(7) บทที่ 27 泰国 (ประเทศไทย) จากเล่มตอนกลาง ชั้น ป.3 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519ก: 77)

严老师指着泰国的地图说：我们生长在泰国，我们要爱泰国。泰国在亚洲的南部，是东南亚中一个强盛的国家。已经有七百多年的历史，面积约有二十多万平方公里。人口约有三千万。主要的出产有米、柚木、丝、锡和树胶，都是世界有名的产品。国都叫曼谷，是东南亚的大都市之一，和仰光，西贡同被称为世界三大米市。全国的陆路，铁路，水路，空中的交通都很发达；曼谷又是远东的航空中心站。市内的佛寺，宝塔和水上市场，是这里的两大特色。每年都有许多游客，要来“佛国观光”。

อาจารย์เขียนชี้ไปที่แผนที่ประเทศไทยแล้วพูดว่า พวกเราเกิดที่เมืองไทย เราต้องรักเมืองไทย ประเทศไทยตั้งอยู่ทางตอนใต้ของทวีปเอเชีย และเป็นประเทศที่มีความเจริญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศหนึ่ง มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าเจ็ดร้อยปี มีพื้นที่ประมาณสองแสนกว่าตารางไมล์ มีประชากรราวสามสิบล้านคน ผลผลิตหลักคือ ข้าว ส้มโอ ผ้าไหม แร่ดีบุกและยางพารา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตที่มีชื่อเสียงระดับโลก เมืองหลวงคือกรุงเทพฯ เป็นหนึ่งในเมืองหลวงขนาดใหญ่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กรุงเทพฯ ย่างกุ้ง และไซ่ง่อนได้รับขนานนามให้เป็นสามเมืองใหญ่แห่งข้าว การจราจรทางถนน รถไฟ น้ำ อากาศล้วนมีความเจริญ อีกทั้งกรุงเทพฯ ยังเป็นศูนย์กลางสนามบินในแถบตะวันออกเฉียงใต้ วัด-เจดีย์และตลาดน้ำภายในเมืองคือสองความโดดเด่นของที่นี่ จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยี่ยมชมเมืองพุทธในแต่ละปี

นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาเกี่ยวกับทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยแฝงอยู่ในบทเรียนอีกด้วย ดังแสดงในตัวอย่างที่ (8) จากชั้น ป.3 ซึ่งข้อบทคือ “อักษรและคำ” โดยตัวอย่างภายในประกอบด้วยคำศัพท์ที่เป็นชื่อประเทศต่าง ๆ และภายในบทเรียนมีประโยคตัวอย่างที่ทำให้เห็นการนำเสนอทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยคือ “ประเทศไทยเป็นประเทศที่สวยงาม”

(8) บทที่ 21 字和词 (อักษรและคำ) จากเล่มตอนกลาง ชั้น ป.3 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519ก: 61)

简老师今天开始教我们华语语法。……他在黑板上写出一个例子来：“孙中山是中国人”。……中国两个字，也是一个名词，代表一个国家。……简老师又写上：“泰国是一个美丽的国家”。……他还举出印度，非洲，英国等都是地方的名词。

วันนี้อาจารย์เจียนเริ่มสอนไวยากรณ์ภาษาจีนให้กับพวกเรา เขาเขียนตัวอย่างบนกระดานว่า “ซุนยัตเซ็นเป็นคนจีน” 中国 อักษรสองตัวนี้ก็เป็นคำนาม หมายถึงประเทศหนึ่งประเทศ อาจารย์เจียนเขียนเพิ่มว่า “ประเทศไทยเป็นประเทศที่สวยงาม” เขายังได้ยกตัวอย่างอื่น ๆ อีก เช่น อินเดีย แอฟริกา อังกฤษ เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคำนามบอกสถานที่

มิติด้านชุมชนในกลุ่มวัฒนธรรมสากลมีการนำเสนอสถานการณ์ และกลุ่มสมาชิกในสังคมต่าง ๆ ดังนี้ บรรยากาศการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว หรือสมาชิกในบริบทโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะในด้านต่าง ๆ เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย ศาสนา วิธีการดำเนินชีวิต เป็นต้น องค์การสหประชาชาติ กลุ่มเด็กชาวอังกฤษ-อเมริกัน-มาเลเซีย สำหรับด้านชุมชนในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายมีการนำเสนอการปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมในครอบครัวเช่นกัน โดยจะมีคำที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมจีน เช่น สมาชิกครอบครัวทำกิจกรรมในวันสำคัญหรือเทศกาลของจีน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชุมชนอื่น ๆ เช่น กลุ่มชาวมุสลิมในประเทศจีน กลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล และด้านชุมชนในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดมีการนำเสนอบรรยากาศของสมาชิกในครอบครัวเช่นกัน ทั้งนี้ในบทดังกล่าวจะมีการกล่าวถึงสถานที่ในประเทศไทย กลุ่มประชาชนคนไทย กลุ่มเด็กไทย หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐบาลไทย เช่น ศาล ที่ว่าการจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการไปรษณีย์ องค์การภาคเอกชน เช่น โรงแรม

นอกจากนี้บทเรียนที่นำเสนอชุมชนที่วัฒนธรรมไทยจีนคือ โรงเรียนประถมไทยจีน (泰华小学) ดังแสดงในตัวอย่างที่ (9) ตัวอย่างสะท้อนให้เห็นกลุ่มชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะที่ส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตคือ การรับสมัครเข้าเรียนของโรงเรียนประถมไทยจีนที่ต้องใช้ผลการเรียนทั้งแบบภาษาไทยและภาษาจีน ส่วนตัวโรงเรียนในประกาศตั้งอยู่ที่ถนนเจริญกรุง กรุงเทพมหานคร

(9) บทที่ 19 一则广告 (ประกาศ) จากเล่มตอนกลาง ชั้น ป.3 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519ก: 51)

得福在房间里收拾东西，看见一张掉在地上的旧报纸，翻开一看，原来是本年四月七日的。上面有一则招生广告，是姐姐的学校要找新生。虽然失了时间性，他还是拿起来，读给姐姐听：泰华小学招生 一、年龄……五、报名地点：本京石龙军路九〇七号本校。六、报名手续：请带儿童出生纸，户口表报名，如为插班生，则请多带原校中泰文成绩表备查。七、开学日期：本年五月十七日。本校电话：二三七五四。

แต่ผู้กำลังเก็บของอยู่ในห้อง เขาเห็นหนังสือพิมพ์เก่าฉบับหนึ่งตกอยู่บนพื้น เมื่อเปิดอ่านพบว่า ที่แท้เป็นหนังสือพิมพ์ของวันที่ 7 เมษายน ปีนี้ ในนั้นมีประกาศรับสมัครนักเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนของพี่สาวที่กำลังรับสมัครนักเรียนใหม่ แม้ว่าจะเลยเวลามาแล้ว แต่เขาก็เอามาอ่านให้พี่สาวฟัง “โรงเรียนประถมไทยจีนรับสมัครนักเรียน 1. อายุ 5. สถานที่สมัคร : โรงเรียน เลขที่ 907 ถนนเจริญกรุง กรุงเทพฯ 6. ขั้นตอนการสมัคร : กรุณานำใบเกิดของเด็กและทะเบียนบ้านมาทำการสมัคร หากเป็นนักเรียนแทรกชั้น กรุณานำผลการเรียนฉบับภาษาไทยและภาษาจีนจากโรงเรียนเดิมมาเพื่อให้ตรวจสอบด้วย 7. วันเปิดเรียน : วันที่ 17 พฤษภาคม ปีนี้ หมายเลขโทรศัพท์ของโรงเรียน : 23754

มิติด้านบุคคลในกลุ่มวัฒนธรรมสากลมีการนำเสนอถึงบุคคลสำคัญทางศาสนา บุคคลที่มีชื่อเสียงในประวัติศาสตร์จากหลากหลายวงการ เช่น พระเยซู จอร์จ วอชิงตัน ทอมัส เอดิสัน ไอแซก นิวตัน คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส เบนจามิน แฟรงคลิน นอกจากนี้บุคคลในกลุ่มชุมชนเช่นสมาชิกในครอบครัว โรงเรียน สายอาชีพต่าง ๆ จะเป็นบุคคลที่ส่งผลให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิต

ในกลุ่มวัฒนธรรมสากล สำหรับบุคคลในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายในบทเรียนจำนวนมากที่ปรากฏบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวที่มีวิถีในการดำเนินชีวิตแบบจีน นอกจากสมาชิกครอบครัวบุคคลที่มีบทบาทสำคัญมากคือ ครูที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางวัฒนธรรมจีนในทุก ๆ มิติ ส่วนบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์จีนที่ได้รับการนำเสนอ ได้แก่ ซุนเหวิน (孫文) (ดร. ซุนยัตเซ็นในวัยเด็ก) เฝิงอี้ (馮異 ขุนพลคนสำคัญในสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก) ปราชญ์เมธีขงจื๊อ (孔子) จักฮุย (เยว่เฟย (岳飛) แม่ทัพผู้จงรักภักดีในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้) จักรพรรดิฮั่นอู่ตี้ (漢武帝) และบุคคลในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดมีการกล่าวถึงสมาชิกในครอบครัวที่ส่งผลให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตแบบไทยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ในประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 และพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 รวมถึงพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ที่อยู่ในช่วงเวลาที่ใช้แบบเรียนชุดนี้คือ พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ (พระบรมราชชนนีพันปีหลวง) พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ (คนไทยและคนเอเชียคนแรกที่ได้เป็นประธานสมัชชาสหประชาชาติ) คือ เป็นต้น

2. ประเภทและมิติวัฒนธรรมในภาพประกอบ

จากจำนวนภาพประกอบคำศัพท์และบทเรียนทั้งหมดรวม 830 ภาพ มีภาพประกอบที่สามารถระบุกลุ่มวัฒนธรรมและมิติวัฒนธรรมจำนวน 591 ภาพ คิดเป็น 71.20% ภาพประกอบแต่ละภาพอาจสามารถจำแนกกลุ่มวัฒนธรรมได้มากกว่า 1 กลุ่ม การวิเคราะห์มิติวัฒนธรรมมีลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ภาพประกอบจำนวนหนึ่งสามารถสะท้อนมิติวัฒนธรรมได้หลายมิติ

ตารางที่ 5 ความถี่ของกลุ่มวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพประกอบบทเรียน ซึ่งสัดส่วนที่ปรากฏเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียน (ตารางที่ 2) คือ กลุ่มวัฒนธรรมสากลมีการปรากฏมากที่สุดคือ 421 ครั้ง คิดเป็น 66.72% รองลงมาคือกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายจำนวน 125 ครั้ง คิดเป็น 19.81% และกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดจำนวน 85 ครั้ง คิดเป็น 13.47%

ตารางที่ 5 ความถี่ของกลุ่มวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพประกอบบทเรียน

ระดับชั้น	กลุ่มวัฒนธรรม						รวม	
	ต้นกำเนิด		เป้าหมาย		สากล			
	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%
ป.1	15	6.25	16	6.67	209	87.08	240	100.00
ป.2	36	27.07	16	12.03	81	60.90	133	100.00
ป.3	23	18.55	41	33.06	60	48.39	124	100.00
ป.4	11	8.21	52	38.81	71	52.99	134	100.00
รวม	85	13.47	125	19.81	421	66.72	631	100.00

ภาพประกอบที่สะท้อนวัฒนธรรมสากลจำนวนน้อยมากที่สามารถระบุแหล่งที่มาได้ เช่น แค้ค คุกกี้ ตึกตาฝรั่ง หรือมีอักษรภาษาอังกฤษปรากฏในภาพประกอบ ล้วนจัดอยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมตะวันตก ภาพโล่เป็นเครื่องแต่งกายของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาพชุดคาบอยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมอเมริกัน นอกจากนี้ยังมีภาพสัญลักษณ์ขององค์กรระดับนานาชาติ เช่น ภาพเครื่องหมายกากบาทขององค์กรมนุษยธรรมอิสระระดับสากล (หรือ Red Cross) ภาพสัญลักษณ์ขององค์การสหประชาชาติ และธงชาติของประเทศต่าง ๆ ภาพอีกจำนวนมากที่เป็นวัฒนธรรมสากลหรือวัฒนธรรมร่วมที่ไม่สามารถระบุที่มาได้ชัดเจนว่ามาจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง เช่น ภาพเครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะ ภาพวิถีการดำเนินชีวิต เป็นต้น เมื่อพิจารณาความถี่ของภาพประกอบในกลุ่มนี้ตั้งแต่ชั้น ป.1 ถึง ป.4 พบว่า ความถี่ในชั้น ป.1 สูงที่สุดคือ 87.08% และลดลงเล็กน้อยในชั้น ป.2 คือ 60.90% ส่วนในชั้น ป.3 และ ป.4 มีอัตราการปรากฏที่ใกล้เคียงกันคือ 48.39% และ 52.99% ตามลำดับ

ภาพประกอบที่สะท้อนวัฒนธรรมเป้าหมายหรือวัฒนธรรมจีนในชั้น ป.1 และ ป.2 มีน้อยมากคือ 6.67% และ 12.03% ตามลำดับ แต่ในระดับชั้น ป.3 และ ป.4 มีภาพประกอบในกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้นเป็น 33.06% และ 38.81% ตามลำดับ

ภาพประกอบที่สะท้อนวัฒนธรรมต้นกำเนิดหรือวัฒนธรรมไทยในชั้น ป.1 มีสัดส่วนการปรากฏเพียง 6.25% ใกล้เคียงกับกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมาย จากนั้นเพิ่มขึ้นในชั้น ป.2 ถึง 27.07% และกลับลดลงในชั้น ป.3 ที่ 18.55% และลดลงต่อเนื่องถึง 8.21% ในชั้น ป.4

จากการจำแนกกลุ่มวัฒนธรรมจากภาพประกอบคำศัพท์และบทเรียน พบว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับบทเรียน คือ แบบเรียนชุดนี้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอวัฒนธรรมสากลเป็นหลัก และจะเน้นวัฒนธรรมเป้าหมายมากขึ้นในชั้น ป.3 และ ป.4 สำหรับวัฒนธรรมต้นกำเนิดแม้จะมีสัดส่วนการปรากฏไม่มาก ทั้งนี้ในชั้น ป.2 สัดส่วนภาพประกอบของกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดจะมากกว่าวัฒนธรรมเป้าหมาย

ลำดับถัดไปเป็นการจำแนกมิติวัฒนธรรมจากภาพประกอบ ตารางที่ 6 แสดงความถี่ของมิติวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพประกอบบทเรียน มิติวัฒนธรรมด้านผลผลิตมีความถี่การปรากฏสูงที่สุด และมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันในแต่ละชั้นปีคือ อยู่ระหว่าง 47.83-57.00% ลำดับที่สองคือ มิติวัฒนธรรมด้านวิถีการดำเนินชีวิต 31.29-44.10% สำหรับมิติวัฒนธรรมอีก 3 ด้าน ได้แก่ มุมมองต่อวัฒนธรรม ด้านชุมชนและด้านบุคคลมีสัดส่วนในการปรากฏที่น้อยมาก อยู่ระหว่าง 0.33-5.52%

ตารางที่ 6 ความถี่ของมิติวัฒนธรรมที่ปรากฏในภาพประกอบบทเรียน

ระดับ ชั้น	มิติวัฒนธรรม										รวม	
	ด้านผลผลิต		ด้านวิถีการ ดำเนินชีวิต		ด้านมุมมอง ของวัฒนธรรม		ด้านชุมชน		ด้านบุคคล			
	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%	ครั้ง	%
ป.1	171	57.00	116	38.67	1	0.33	5	1.67	7	2.33	300	100.00
ป.2	77	47.83	71	44.10	7	4.35	5	3.11	1	0.62	161	100.00
ป.3	92	56.44	51	31.29	9	5.52	3	1.84	8	4.91	163	100.00
ป.4	86	51.50	70	41.92	5	2.99	4	2.40	2	1.20	167	100.00
รวม	426	53.86	308	38.94	22	2.78	17	2.15	18	2.28	791	100.00

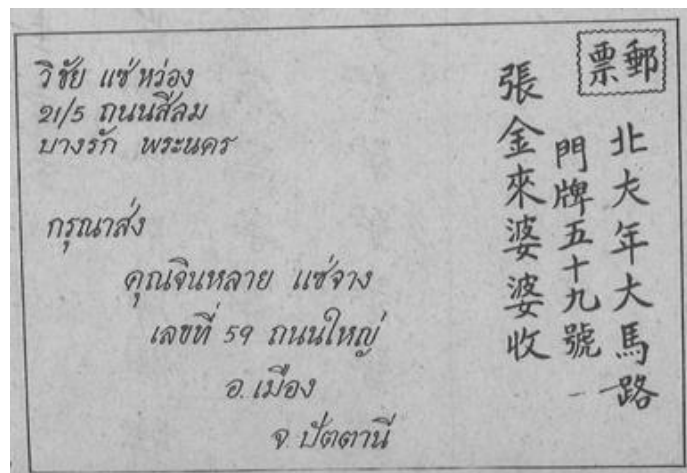
หากภาพประกอบที่สะท้อนมิติวัฒนธรรมในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรม พบว่า มิติด้านผลผลิตในกลุ่มวัฒนธรรมสากลประกอบไปด้วยภาพจำนวนมากครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่ปรากฏในเนื้อหาบทเรียน สำหรับผลผลิตในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมาย นอกจากภาพที่มีอักษรจีนกำกับบนวัตถุต่าง ๆ (เช่น กระดานดำในห้องเรียน แผนที่ ของจดหมาย) ป้ายหน้าห้องทำงานและสิ่งปลูกสร้าง ยังมีภาพที่สะท้อนวัฒนธรรมจีน เช่น ตะเกียบ ลูกคิด พู่กันจีน ขนมหั้วพระจันทร์ โคมไฟแบบจีน หนังสือพิมพ์จีน อังเปา คนที่ใส่เครื่องแต่งกายแบบจีนโบราณ บ้านที่มีศิลปะแบบจีน ทรงผมจีนโบราณยุคราชวงศ์ชิง (โกนผมด้านหน้าและถักเปียด้านหลัง) เป็นต้น ส่วนภาพประกอบในมิติผลผลิตที่สะท้อนกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดหรือวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ภาพที่มีอักษรไทยกำกับในที่ต่าง ๆ (สิ่งของและสถานที่) ธงตราครุฑ ธงชาติไทย บ้านทรงไทย คนใส่ชุดไทย ทหารและตำรวจไทยในเครื่องแบบผลไม้ไทย (เช่น ทุเรียน มังคุด) ภาพสถานที่สำคัญ เช่น สนามหลวง อนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า พระราชวังดุสิตมหาปราสาทพระบรมมหาราชวังอนุสาวรีย์แห่งแรกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สะพานพระราม 1 วัดอรุณราชวรารามราชมาหาวิหาร เป็นต้น

ในมิติด้านผลผลิตมีภาพประกอบบทเรียนที่มีองค์ประกอบของการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมจีนและไทย เช่น อักษรจีนและอักษรไทยบนวัตถุหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ตามตัวอย่างภาพที่ 3 ที่เป็นบรรยากาศร้านรวงต่าง ๆ หน้าร้านมีป้ายชื่อร้านที่เป็นอักษรจีน และมีร้านที่เขียนด้วยอักษรไทยว่า “ห้างขายยา” ส่วนภาพที่ 4 เป็นภาพการจำหน่ายของจดหมายซึ่งชื่อผู้รับและส่งจดหมายน่าจะเป็นคนไทยเชื้อสายจีน

ภาพที่ 3 ภาพประกอบบทเรียนบทที่ 32 送报的孩子 (เด็กส่งหนังสือพิมพ์)
จากเล่มตอนต้น ชั้น ป.2 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2515: 65)



ภาพที่ 4 ภาพประกอบบทที่ 28 写信封 (การจำหน่ายของจดหมาย)
จากเล่มตอนกลาง ชั้น ป.2 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2520: 75)



ภาพประกอบที่แสดงมิติด้านวิถีการดำเนินชีวิตในกลุ่มวัฒนธรรมสากลประกอบด้วยภาพที่สะท้อนวิถีชีวิตในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน ส่วนภาพประกอบที่สะท้อนวิถีชีวิตชาวอเมริกันคือ คนใส่ชุดควาบอยมีปืนกำลังขี่ม้าเพื่อไปล่าสัตว์ ส่วนภาพวิถีการดำเนินชีวิตในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายมีภาพที่ตัวละครในบทเรียนเขียนอักษรด้วยฟู่กันจีน การมอบอั่งเปาในเทศกาลตรุษจีน (ภาพที่ 5) ภาพการทำอาหารและกินอาหารด้วยตะเกียบ ภาพการตีลูกคิด ภาพคนอ่านหนังสือพิมพ์จีน นอกจากวิถีชีวิตทั่ว ๆ ไปแบบจีนแล้ว ยังมีภาพประกอบสะท้อนวิถีชีวิตจีนในสมัยโบราณอีกด้วย ลำดับสุดท้ายภาพวิถีการดำเนินชีวิตในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิด มีการนำเสนอภาพวิถีชีวิตประจำวันตามบริบทในโรงเรียน เช่น การยืนเคารพธงชาติร่วมกันหน้าเสาธง บริบททั่วไป เช่น การไหว้เพื่อขอบคุณ หรือการทำกิจวัตรประจำวันอื่น ๆ เช่น การไหว้ การอาบน้ำ การทำนา การพายเรือ การรำไทย ส่วนภาพในวันสำคัญของประเทศไทย เช่น วันสงกรานต์ มีการนำเสนอภาพการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

ภาพที่ 5 ภาพประกอบบทที่ 12 过新年 (ฉลองปีใหม่)

จากเล่มตอนปลาย ชั้น ป.2 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2514: 31)



ภาพประกอบที่สะท้อนมิติด้านมุมมองต่อวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมสากลมีจำนวนไม่มาก เช่น ภาพบรรยากาศการฉลองวันปีใหม่สากลอย่างสนุกสนานซึ่งสะท้อนค่านิยมในการเฉลิมฉลองในวันดังกล่าว ภาพชายแขนขาที่ไขว่คว้าเล่นตุ๊กตาหุ่นเชิดสะท้อนความมานะอดทนและพากเพียรพยายามทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วนภาพที่สะท้อนมุมมองต่อวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายมีการนำเสนอภาพโดยการเขียนอักษรจีนกำกับว่า 一粥一饭 เพื่อสื่อสารว่า การจะได้อะไรมาอย่างหนึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย อย่างใจึก 1 ขามกับข้าว 1 จานเช่นกัน ต้องพยายามในทุกขั้นตอนจึงสำเร็จ และภาพประกอบที่สะท้อนมุมมองต่อวัฒนธรรมในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดปรากฏการนำเสนอภาพธงชาติไทยซ้ำ ๆ หลาย ๆ แห่ง ซึ่งเป็นการปลุกฝังความสำนึกในชาติไทย รวมทั้งภาพสถานที่สำคัญอย่างอนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า พระราชวังดุสิตมหาปราสาท พระบรมราชานุสาวรีย์แห่งแรกของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และภาพพระราชกรณียกิจของพระพันปีหลวงที่ดูแลประชาชนชาวเขา ภาพเหล่านี้ส่งเสริมให้รำลึกถึงพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย

สำหรับภาพบรรยากาศการฉลองวันปีใหม่สากลที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าอยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมสากลตามภาพที่ 6 ในภาพดังกล่าวยังปรากฏการผสมผสานของวัฒนธรรมจีนและไทยโดยปรากฏเป็นข้อความว่า “新年快乐” และ “สวัสดีปีใหม่” ที่ประดับในงานเฉลิมฉลองดังกล่าว อีกทั้งมีเด็กหญิงชายที่แต่งตัวตามบรรยากาศการสังสรรค์ โดยกำลังเต้นร่ายอย่างสนุกสนาน ซึ่งทำให้นึกถึงภาพที่คุ้นเคยกับการตั้งวงในการร่ายของไทย

ภาพที่ 6 ภาพประกอบบทที่ 13 元旦 (วันปีใหม่)

จากเล่มตอนปลาย ชั้น ป.3 (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2512: 35)



ภาพประกอบที่สะท้อนมิติด้านชุมชนในกลุ่มวัฒนธรรมสากลเป็นภาพกิจกรรมในบริบทต่าง ๆ เช่น กิจกรรมในครอบครัว การว่าความในศาล การเฉลิมฉลองวันปีใหม่ (ภาพที่ 6) การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก สำหรับภาพในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายจะเป็นบรรยากาศงานเลี้ยงวันเกิดของผู้อาวุโสในโรงแรมที่ตกแต่งแบบจีนและติดคำอวยพรเป็นภาษาจีน และภาพในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดเป็นภาพกิจกรรมในบริบทของการรดน้ำคำหัวในวันสงกรานต์ที่มีสมาชิกในครอบครัวมาพร้อมหน้ากัน นอกจากนี้มีภาพกลุ่มชุมชนจากภาครัฐคือข้าราชการและทหาร

ภาพของมิติด้านบุคคลในกลุ่มวัฒนธรรมสากลเป็นภาพตัวละครที่เป็นสมาชิกในครอบครัว สำหรับภาพบุคคลในกลุ่มวัฒนธรรมเป้าหมายจะเป็นภาพทหารสมัยโบราณ (ซึ่งสอดคล้องกับบทเรียนที่กล่าวถึงแม่ทัพงักฮุย) ภาพปราชญ์เมธีขงจื้อ ส่วนภาพบุคคลในกลุ่มวัฒนธรรมต้นกำเนิดก็คือภาพพระมหากษัตริย์ไทยและพระราชนัดดาที่กล่าวถึงแล้วในมิติด้านมุมมองต่อวัฒนธรรม รวมถึงบุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวซึ่งแสดงและสะท้อนวัฒนธรรมไทยด้วย

จะเห็นได้ว่าการนำเสนอทุกมิติจะปรากฏทั้งกลุ่มวัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมเป้าหมาย วัฒนธรรมต้นกำเนิดประกอบรวมกัน ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุหลักมาจากสังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม การประกอบสร้างดังกล่าวสะท้อนถึงการหลอมรวมระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ แม้จะเป็นโรงเรียนจีนในประเทศไทยก็ไม่อาจทำการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเฉพาะภาษาและวัฒนธรรมจีนเท่านั้น หากแต่ต้องพิจารณาตามหลักความเหมาะสม โดยอิงจากความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญ รวมถึงสภาพสังคมและนโยบายบริหารจัดการการเรียนการสอนของรัฐบาลในขณะนั้น

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านเนื้อหาและภาพประกอบในแบบเรียนภาษาจีนระดับประถมศึกษาชุด หวาเหวินเค่อเปิ่น ซึ่งจัดทำโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ 1960 โดยใช้กรอบแนวคิดการจำแนกกลุ่มวัฒนธรรมของ Cortazzi and Jin (1999) และการวิเคราะห์มิติวัฒนธรรมของ Moran (2001)

ผลการศึกษาพบว่า จากบทเรียนทั้งหมด 555 บท มีบทเรียนที่ปรากฏเนื้อหาทางวัฒนธรรมจำนวน 523 บท คิดเป็น 94.23% แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนชุดดังกล่าวมิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดความรู้ทางภาษาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และค่านิยมทางวัฒนธรรมแก่ผู้เรียนอีกด้วย

เมื่อพิจารณากลุ่มวัฒนธรรม พบว่า วัฒนธรรมสากลปรากฏมากที่สุด รองลงมาคือวัฒนธรรมเป้าหมาย (จีน) และวัฒนธรรมต้นกำเนิด (ไทย) ตามลำดับ แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียบเรียงแบบเรียนมีความพยายามนำเสนอภาพของโลกที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่ได้จำกัดเนื้อหาไว้เฉพาะวัฒนธรรมจีนหรือไทยเท่านั้น

ในด้านมิติวัฒนธรรมตามกรอบของ Moran พบว่ามิติด้าน ผลผลิต (Products) และ วิธีการดำเนินชีวิต (Practices) ปรากฏในบทเรียนจำนวนมาก เช่น อาหาร เครื่องใช้ ภาษา หรือกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ขณะที่มิติด้าน มุมมองต่อวัฒนธรรม (Perspectives) มักปรากฏผ่านเนื้อหาที่ปลูกฝังค่านิยม เช่น ความกตัญญู ความเคารพผู้ใหญ่ ความขยัน และความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ยังพบการนำเสนอ มิติด้านชุมชน (Communities) และ บุคคล (Persons) ผ่านตัวละครในบทเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นแบบอย่างทางสังคม เช่น ครอบครัว ข้าราชการ ตำรวจ หรือสมาชิกในชุมชน

โดยภาพรวม แบบเรียนชุดนี้สะท้อนลักษณะของ พื้นที่ทางวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ระหว่างค่านิยมของวัฒนธรรมจีน เช่น แนวคิดด้านคุณธรรมและระเบียบแบบแผน กับบริบทสังคมไทยในช่วงเวลาที่รัฐมีบทบาทควบคุมการศึกษาภาษาจีนอย่างใกล้ชิด การนำเสนอวัฒนธรรมจึงมีลักษณะประนีประนอมระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนและการปรับให้สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยในขณะนั้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า บทเรียนส่วนใหญ่ในชุดแบบเรียน “หว่านเหวินเค่อเปิ่น” มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในสัดส่วนที่สูงมากถึง 94.23% ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบเรียนชุดนี้ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดความรู้ด้านภาษาเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะสื่อกลางการนำเสนอวิถีชีวิต ค่านิยม และความสัมพันธ์ทางสังคม ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับ แนวคิดของ Byram (2021) ที่เสนอว่าการเรียนภาษาต่างประเทศต้องควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาจากกลุ่มวัฒนธรรมตามกรอบของ Cortazzi and Jin (1999) พบว่า “วัฒนธรรมสากล” ปรากฏสูงที่สุด (63.86%) รองลงมาคือวัฒนธรรมเป้าหมายและต้นกำเนิดตามลำดับ ข้อค้นพบนี้มีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับงานวิจัยของ Zhao and Huang (2022) และ Wang (2024) ที่วิเคราะห์ชุดแบบเรียนภาษาจีนสมัยใหม่ซึ่งจัดทำโดยประเทศจีน โดยงานวิจัยเหล่านั้นมักพบการเน้นวัฒนธรรมเป้าหมาย (จีน) เป็นแกนกลางเพื่อส่งเสริม Soft Power ทางวัฒนธรรม ในขณะที่ “หว่านเหวินเค่อเปิ่น” กลับให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมสากลมากกว่า ซึ่งสะท้อนถึงนโยบายการศึกษาของไทยในทศวรรษ 1960 ที่ต้องการให้ภาษาจีนเป็นเครื่องมือเปิดรับความรู้ในระดับนานาชาติ

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Wei (2026) ที่ศึกษาแบบเรียน New Concept Chinese จะเห็นความแตกต่างเชิงวิวัฒนาการที่ชัดเจน โดยแบบเรียนสมัยใหม่มุ่งเน้นความสมดุลระหว่างวัฒนธรรมเป้าหมายและสากลเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทโลกาวัตร์ แต่สำหรับ “หว่านเหวินเค่อเปิ่น” การเลือกนำเสนอเนื้อหาวัฒนธรรมสากลควบคู่กับการผสมผสานวัฒนธรรมไทย-จีน สะท้อนถึงการปรับตัวภายใต้การควบคุมของรัฐไทยในช่วงสงครามเย็น เพื่อลดทอนอุดมการณ์ทางการเมืองจากจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ Zhang et al. (2022) เกี่ยวกับการคัดสรรเนื้อหาบทเรียนที่ต้องผ่านการตรวจสอบอย่างเข้มงวดจากกรมวิชาการ

ในด้านมิติวัฒนธรรมตามกรอบของ Moran (2001) การที่มีมิติด้าน “ผลผลิต” และ “วิถีชีวิต” ปรากฏเด่นชัดที่สุด แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนเน้นการสร้างความรู้เข้าใจในระดับรูปธรรมเพื่อให้ผู้เรียนวัยประถมประยุกต์ใช้ได้จริง องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือการพบ “การผสมผสานทางอัตลักษณ์” (Hybridity) ที่ปรากฏผ่านทั้งเนื้อหาและภาพประกอบ ซึ่งสนับสนุนข้อเสนอของ Li and Li (2024) ที่ว่าบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน (ไทย) มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการออกแบบสื่อการสอนภาษาจีนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่หลากหลายทางวัฒนธรรม

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ภาพประกอบที่พบธงชาติไทยและธงชาติสากลแต่ไม่พบธงชาติจีน ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนนโยบายของรัฐไทยในช่วงทศวรรษ 1950-1970 ตามข้อสันนิษฐานของ เพ็ญพิสุทธิ์ อินทรภิมย์ (2550) เกี่ยวกับการควบคุมโรงเรียนจีนอย่างเข้มงวดในช่วงสงครามเย็น เพื่อลดอิทธิพลทางการเมืองจากคอมมิวนิสต์จีน ดังนั้น “หว่านเหวินเค่อเปิ่น” จึงเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนการปรับตัวของการศึกษาภาษาจีนภายใต้บริบทการเมืองไทยได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นจุดเด่นที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้แตกต่างจากการศึกษาดำรงภาษาจีนในยุคสมัยอื่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

การพัฒนาสื่อการสอน : ควรออกแบบเนื้อหาวัฒนธรรมให้มีความหลากหลาย โดยบูรณาการทั้งวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Source Culture) ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมเจ้าของภาษา เพื่อสร้างความเชื่อมโยงและลดอุปสรรคในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ : ครูผู้สอนควรใช้มิติทางวัฒนธรรมทั้ง 5 ประการของ Moran เป็นกรอบในการถ่ายทอด เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงค่านิยมเบื้องหลังพฤติกรรมทางภาษา (Perspectives) อันจะนำไปสู่สมรรถนะการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมที่แท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ : ควรศึกษาเปรียบเทียบชุดแบบเรียนในยุคสมัยที่แตกต่างกัน เพื่อวิเคราะห์วิวัฒนาการของอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในแบบเรียนภาษาจีนของไทย

การศึกษาเชิงประจักษ์กับกลุ่มผู้ใช้ : ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปสู่การเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีการประสบการณ์ร่วมกับชุดแบบเรียนนี้ในอดีต เช่น การใช้วิธีประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) หรือการวิเคราะห์บันทึกความทรงจำ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบและการรับรู้ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจริงในบริบทสังคมไทยสมัยนั้น

การวิจัยเชิงประลอง : ควรทดลองนำกรอบแนวคิดด้านมิติวัฒนธรรมไปใช้ในการออกแบบการสอนจริง เพื่อประเมินประสิทธิผลในการพัฒนาทัศนคติทางวัฒนธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2512). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๓ ตอนปลาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2513ก). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๑ ตอนปลาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2513ข). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๓ ตอนต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2514ก). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๑ ตอนต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2514ข). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๒ ตอนปลาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2515). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๒ ตอนต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2516). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๔ ตอนกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2518). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๔ ตอนปลาย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ (พิมพ์ครั้งที่ 4). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2519ก). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๑ ตอนกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ (พิมพ์ครั้งที่ 12). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2519ข). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๓ ตอนกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2519ค). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๔ ตอนต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ (พิมพ์ครั้งที่ 5). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2520). แบบสอนอ่านภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น เล่ม ๒ ตอนกลาง ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ (พิมพ์ครั้งที่ 9). โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.

- จิระรัตน์ โพธิ์กระจ่าง และ กนกพร นุ่มทอง. (2025). การศึกษามโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนภาษาจีนชุดเฮฮาภาษาจีน (快乐汉语) (ฉบับภาษาไทย ตีพิมพ์ครั้งที่ 3 ปี ค.ศ. 2017). *วารสารการสอนภาษาจีนนานาชาติ*, 5(1), 22-38.
- เพ็ญพิสุทธิ์ อินทรภิรมย์. (2550). การควบคุมโรงเรียนจีนของรัฐไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองถึงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (พ.ศ. 2475-2487). *วารสารประวัติศาสตร์*, (มกราคม-ธันวาคม 2550). 100-118.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถมศึกษา*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สมชัย ใจดี และ ยรรยง ศรีวิริยาภรณ์. (2541). *ประเพณีและวัฒนธรรมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). ไทยวัฒนาพานิช
- อรณิศ อรุณพัฒน์พงศ์, สุรสิทธิ์ อมรวิชช์ศักดิ์, และ วุฒิพงษ์ ประพันธ์มิตร. (2021). มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมจีนในแบบเรียนภาษาจีนชุดภาษาจีนวันละนิด. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(3), 28-44.
- Bennett, J., Bennett, M., & Allen, W. (2003). Developing intercultural competence in the language classroom. In D. L. Lange & R. M. Paige (Eds.), *Culture as the core: Perspectives on culture in second language learning*. Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- Bewley, F. (2018). *Culture and language ideology in Chinese foreign language textbooks: A thematic analysis* [Master's thesis, The University of British Columbia]. University of British Columbia. <https://doi.org/10.14288/1.0365975>
- Byram, M. (1993). Criteria for textbook evaluation. In M. Byram (Ed.), *Germany, its representation in textbooks for teaching German in Great Britain*. Frankfurt am Main: Diesterweg.
- Byram, M. (2021). *Teaching and assessing intercultural communicative competence revisited* (2nd ed.). Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/BYRAM0244>
- Center for Language Education and Cooperation. (2022). *The Framework of Reference for Chinese Culture and Society in International Chinese Language Education*. Sinolingua Co., Ltd.
- Cortazzi, M. & Jin (1999). Cultural Mirrors: Materials and Methods in the EFL Classroom. In I. E. (Ed.), *Culture in Second Language Teaching*. Cambridge: CUP.
- Dong, Z., & Li, Z. (2024). Folk elements compilation in Chinese textbooks for Thai elementary schools. *International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews*, 4(2), 271-278. <https://doi.org/10.60027/ijssar.2024.3831>
- Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. Anchor Books.
- Heine, S. J. (2016). *Cultural Psychology* (3rd ed.). W.W. Norton.
- Li, X., & Li, C. (2024). A study of cultural factors in Thai people learning Chinese textbook from the cross-cultural communication perspective. *Chinese Language and Culture Journal*, 11(1), 73-90. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/clcjn/article/view/261439>
- Liew, Y. L. (2007). *A study on the presentation of cultural items of the elementary textbooks for TCFL* [Master's thesis, Xiamen University].
- Moran, P. R. (2001). *Teaching Culture: Perspective in Practice*. Heinle & Heinle.

National Standards in Foreign Language Education Project. (1996).

<https://www.actfl.org/uploads/files/general/1996-National-Standards-for-FL-L-Exec-Summary.pdf>

Tylor, E. B. (1871). Chapter I The Science of Culture. In *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art, and Custom*, (Vol. 1). John Murray.

Wang, X. (2024). A comparative study of cultural representations in contemporary international Chinese language textbooks. *Journal of Language and Cultural Pedagogy*, 12(1).

Wei Jingjing 卫晶晶. (2026). 国际中文教材文化内容选取与呈现方式研究——以《新概念汉语》为例. 语言文化研究, 34(2), 152-156.

Yu, L., & Wang, X. (2025). A Study on Cultural Representation in Local Chinese Textbooks: A Case Study of Across the Silk Road 2 and Everyday Chinese 3 & 4. *Journal of Macau University of Science and Technology (Humanities and Social Sciences)*. 2025, 19(3): 141-162

<https://doi.org/10.58664/mustjournal.2025.09.006>

Zhang, J., Keawsuwan, C., & Numtong, K. (2022). การวิเคราะห์คำศัพท์ที่ปรากฏในคลังข้อมูลทางภาษาของชุดตำราเรียนภาษาจีน หวาเหวินเค่อเป็น [Lexical analysis based on the corpus of Huawen Kebe]. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 50(3), EDUCU5003006. <https://doi.org/10.14456/educu.2022.25>

Zhao, D., & Huang, Y. (2022). A study on the presentation of Chinese culture in the Developing Chinese textbook series. *Journal of Sinology and Chinese Language Education*, 3(2), 53–60.

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/cikkuhygj/article/view/1411>